

EROII ROMI

METODOLOGIA

CUPRINS

Introducere	4
1. Nevoi și realități	6
2. Empatia și potențialul artei	28
3. Construirea comunității prin povestire	46
4. De ce contează drama (romilor)?	48
5. Eroul	49
6. Metodologii legate de arta și munca tinerilor	55
7. Teatrul Romilor	74
8. Metodologia și rezultatele atelierelor pilot ale Eroilor Romi	94
9. Potențialul jocurilor în metodă	99

METODOLOGIA

EROII ROMI

Scris de:

Márton Illés

Ursula Mainardi

Andrada Roșu

Sebastiano Spinella

Tamás Szegedi

Sonia Carmona Tapia

INTRODUCERE

Romii aparțin celei mai mari minorități etnice din Europa, iar atitudinea față de aceștia se numără printre cele mai negative din UE raportate de Eurobarometru. Membrii acestui grup se confruntă cu probleme sociale și economice și discriminare mai des decât majoritatea celorlalte grupuri minoritare. Pe măsură ce se confruntă cu diferite tipuri de provocări, includerea lor poate fi realizată doar într-un mod complex, care include aspecte sociale, economice, educaționale, culturale și alte aspecte. Pe măsură ce se confruntă cu situații în care sunt tratați (sau se percep ca fiind tratați) ca cetățeni „neprețuiți” sau victime mai des decât membrii majorității, stima de sine este erodată și ei rar cred că își pot modela propriile vieți și viețile celorlalți membri ai comunităților lor. Această tendință se înrăutățește, deoarece ei nu văd valori culturale, exemple umane sau povești pozitive legate de succesul altor romi activi, care i-ar putea inspira. Lipsa unor astfel de povești și valori culturale (sau cel puțin vizibilitatea lor) ruinează, de asemenea, cunoștințele și atitudinile membrilor majorității față de grupurile de romi. Inițiativele economice și sociale care încearcă să îmbunătățească foarte des această situație eșuează, deoarece este greu să împuternicești un grup căruia îi lipsește propriul patrimoniu cultural care să-i inspire să devină cetățeni activi. Incluziunea complexă poate avea succes în cazul în care se concentrează și pe incluziunea culturală. Patrimoniul cultural rom este bogat în domeniile muzicii, dansului sau chiar artelor plastice — genuri care se referă mai mult la sentimente decât eroi dramatici activi care iau decizii bazate pe valorile lor, își asumă responsabilitatea, au inițiativă și aduc schimbare în propriile lor vieți și în viețile celorlalți membri ai comunităților lor. În opinia noastră, narațiunea „victimă” nu poate să împuternicească un grup sau să aducă membrii săi mai aproape de societatea principală, dar narațiunea „eroilor și actorilor” poate.

Noi — patru organizații de teatru de etnie romă și interetnică - vom crea o metodologie și vom realiza ateliere prin care vom lucra cu tineri concentrați asupra valorilor teatrului romilor, a eroilor dramatici, a eroilor care trăiesc în jurul lor și a propriilor lor acte eroice. Cu ajutorul inițiativei noastre noi îi vom împuternici, le vom dezvolta atitudini și relații între grupuri, abilități creative, cooperative, auto-exprimare și gândire critică.

În acest material prezentăm contextele istorice și sociale ale țărilor partenere, unde proiectul este realizat în paralel și descriem grupurile țintă cu care vom lucra. Ulterior, vom arăta de ce arta în general, în special teatrul, povestirile și diferitele metode de gamificare pot dezvolta relații intergrup și oferi putere tinerilor vulnerabili. Vom reflecta asupra metodelor existente și cazurilor de inițiative de artă și educație realizate de promotorii proiectului și de alte organizații din țările lor, care vor adăuga aspecte importante muncii noastre actuale. Vom prezenta principalele instrumente și rezultate ale atelierelor pilot ale Eroilor romi realizate în Ungaria începând cu anul 2017. Ulterior, vom descrie teatrele romilor din diferite țări europene și monodramele care constituie centrul atelierelor. Înainte de încheiere, ne vom concentra asupra unor probleme practice și dileme, care vor fi relevante în ceea ce privește etapele ulterioare ale activității noastre.

1. NEVOI ȘI REALITĂȚI

Italia:

Romii în Italia

Comunitatea romă din Italia este formată din aproximativ 120-170 000 de persoane, aceasta reprezentând 0,25% din populație. Doar jumătate dintre aceste persoane (45%) sunt cetățeni italieni, majoritatea provin din țări precum Bosnia, Kosovo sau Serbia, țări care nu sunt membre ale UE, ceea ce face ca dobândirea cetățeniei să fie diferită. Aceste comunități, după dezintegrarea fostei Republici Yugoslavia, sunt definitiv stabilite în Italia și nu trăiesc o viață nomadă, în ciuda tuturor piedicilor legale. Chiar și astăzi, legea preia minorii până la vârsta majoră, dar refuză să legalizeze părinții lor dacă nu ajung la standardul pentru cetățenie, cum ar fi munca și venitul. Școlarizarea obligatorie este urmată de o anumită neîncredere atât din partea tinerilor, cât și a părinților, deoarece este percepută adesea ca o formă de control. Pe măsură ce ajung la vârsta majoră, cetățenia este adesea refuzată chiar și pentru cei născuți în Italia și ei nu sunt înregistrați nici în țările de origine. S-a creat o generație de tineri invizibili, care trăiesc la limita societății, o pradă ușoară pentru criminalitate. Din 2003, un număr semnificativ de romi provin din România. În calitate de membri ai UE, aceștia au acces liber, dar rareori ajung la standardul cetățeniei. Aceste comunități lucrează în cea mai mare parte la colectarea și reciclarea deșeurilor, ele sunt adesea organizate în grupuri mai mari, tind să călătorească dinspre și spre casele lor inițiale, trimițând copiii la școlile italiene doar sezonier.

Ghetouri în Roma

În Roma există o comunitate de romi formată din aproximativ 7000 de persoane, aproape 4000 de persoane care trăiesc în tabere legale întreținute de stat, separați de restul populației.

Există 8 tabere întreținute de stat în Roma încă de la începutul anilor '90, iar ghetouri similare pot fi găsite și în alte orașe.

<https://www.21luglio.org/2018/wp-content/uploads/2019/04/rapporto-annuale-2018.pdf>

Scopul lor este de a păstra cultura nomadă; cu toate acestea, realitatea este departe de intenția politică. Taberele tind să se afle în locuri îndepărtate, în apropierea autostrăzilor sau a siturilor agricole, ceea ce îngreunează accesul locuitorilor la educație (există un sistem de autobuze școlare pentru elevii de gimnaziu, dar nu și pentru elevii de liceu), muncă și asistență medicală. Taberele constau din cabane de oțel sau case mobile, înconjurate de garduri și păzite de CCTV, însă adesea nu există iluminare publică, iar siguranța publică este problematică. Igiena este, de asemenea, insuficientă, iar locuitorii sunt adesea în stare proastă de sănătate, având probleme cu alcoolul, drogurile sau trăiesc în stare mentală proastă. Faptul că romii sunt adesea discriminați în sistemul de sănătate agravează această situație. Cei care au imigrat în țară fără acte legale, aproximativ 15 000 de persoane, nu sunt eligibili pentru serviciile medicale. Locuitorii taberelor legale sau ilegale ajung adesea aici după ce au fost evacuați din casele lor. Condițiile de viață de aici sunt legate de cerințe stricte, de exemplu, copiii trebuie să meargă la școală. Adesea, nu se emite nici o notificare înainte de evacuare, astfel încât familiile nu au timp să caute alternative. Aplicarea pentru locuințe sociale este dificilă, deoarece necesită dovada unui loc de muncă legal de cinci ani. Rata șomajului este de 4-5 ori mai mare decât cea a celor care nu sunt romi. Când caută un loc de muncă, este un dezavantaj imens să aibă tabăra ca adresă legală. Adesea, romii lucrează ocazional.

<https://www.amnesty.org/en/countries/europe-and-central-asia/italy/report-italy/>

<https://www.21luglio.org/2018/wp-content/uploads/2019/04/rapporto-annuale-2018.pdf>

Comunități de interes

Organizația noastră, Rampa Prenestina, își stabilește obiectivele concentrându-se pe acțiunea locală din 2002, când Sebastiano Spinella a fondat-o. De atunci ne raportăm la o mică comunitate de romi de aproximativ 300 de persoane (dintre care aproximativ 80 sunt minori), în suburbia estică interioară a capitalei Romei, numită Campo Gordiani. Este una dintre primele așezări de romi din oraș, datând din anii '90, în principal de origine sârbă. Ei sunt acum a 4-a generație care trăiește în Italia, dintre care trei generații s-au stabilit în această tabără, în timp ce doar ultimele două au urmat o bursă aproximativă, deoarece Serbia nu face parte din UE a existat și există încă unele probleme legate de cetățenie, chiar și pentru membrii ultimelor două generații care s-au născut în Italia. Aici putem găsi cea mai mare rată a șomajului în rândul adulților, în principal din cauza discriminării și a educației proaste. Multe familii trăiesc din munca la neagră și, în principal, din munca improvizată, cum ar fi vânzarea de flori, colectarea de fier vechi, colectarea de obiecte din gropi de gunoi, obiecte care urmează să fie vândute pe piețele negre mici, în cele din urmă cerșind din ușă în ușă, pe străzi sau la biserici, această practică fiind sever restricționată de lege în ultimii ani. Această situație a durat zeci de ani și a servit condiției de sărăcie severă, a dus la o ridicare a cotei faptelor penale, de la furt de buzunare, spargerii, la infracțiuni mai grave, cum ar fi traficul de droguri, această din urmă practică a provocat pagube mari comunității, perturbând familia tradițională prin transformarea generației tinere (care dezvoltă probleme cu dependența de droguri) împotriva celei mai în vârstă (care percepe consumul de droguri ca o practică imorală).

Generații mai tinere

În contextul descris mai sus, ultimele generații de tineri cresc cu o contribuție relativ pozitivă, pe de o parte generată de noile tehnologii de comunicare și, pe de altă parte, de programul de burse pentru tinerii romi lansat în anii '90.

Cei mai mulți studenți romi își abandonează studiile lor de învățământ superior și, în ciuda pauperizării generale a politicii naționale privind educația, vedem astăzi că generațiile mai tinere au o conștientizare mai clară cu privire la starea lor. Ei se străduie să își îmbunătățească educația, să-și găsească un loc de muncă, să depășească discriminarea și caută posibilitatea includerii în societatea mainstream pentru a-și construi un viitor mai bun. Prin munca noastră cu generația tânără, ne propunem să ajutăm tinerii să își sporească gradul de conștientizare asupra propriului potențial și asupra construirii propriului viitor. Noi considerăm că o cunoaștere mai largă în domeniul artei și practicilor artistice, cum ar fi muzica, teatrul, cinematografia, arta vizuală are un impact puternic asupra lor și poate să le ofere instrumente pentru a-și modela viziunea personală și de a descoperi potențialul muncii în echipă cu colegii lor. În frumusețea artelor, toate frontierele și granițele se dezintegrează și indivizii de orice origine găsesc fire comune în orice domeniu al vieții. Noi nu considerăm arta ca un debușeu profesional, chiar dacă unele persoane au potențialul de a deveni artiști profesioniști, ci o considerăm un instrument educațional general pentru obținerea dezvoltării pozitive a personalității și a cetățeniei active. Prin urmare, pe lângă munca artistică, facilităm îmbunătățiri în alte domenii prin găzduirea atelierelor altor organizații, deținem birouri de informare privind oferte ocazionale de muncă, cursuri de formare profesională și ajutăm studenții să-și facă temele, să urmeze cursuri pentru obținerea permisului de conducere etc. Organizăm periodic ateliere de lucru în diverse meșteșuguri și oferim un atelier deschis cu privire la restaurarea instrumentelor muzicale.

În prezent, avem un grup de 5 tineri adulți care ne urmăresc activitățile în diferite domenii: Igor a făcut progrese ca reparator de acordeon în ultimii 3 ani, este inclus în prezent ca voluntar în Serviciul Civil Național, participă la diversele noastre proiecte, ia responsabilitatea pe diferite niveluri, de exemplu, el este coordonatorul echipei de fotbal romi din comunitatea sa, care încearcă să înregistreze echipa la nivel național.

L-am ajutat pe Erik să intre în școala de frizeri a visurilor sale și și-a încheiat studiile cu un premiu pentru cel mai bun student. În plus, el studiază pentru a obține permisul de conducere, își îmbunătățește abilitățile muzicale și cunoștințele sale de limba engleză; el este căpitanul echipei de fotbal menționate mai sus. Denny a intrat în Serviciul Civil Național într-o altă organizație, în timp ce studiază limba engleză și muzică împreună cu noi, și urmează un curs pentru a obține permisul de conducere. Verii Miroslav și Erik au terminat cu succes atelierul de sprijin pentru copiii de școală primară anul trecut. I-am sprijinit pe toți în diferite domenii ale vieții, în special în căutarea unui loc de muncă, ajutându-i să-și elaboreze CV-ul și să utilizeze calculatorul și internetul. Ei contribuie adesea ca facilitatori comunitari și au insuflat membrilor comunității dorința de a candida pentru proiectul actual..

Proiectul menționat anterior al echipei naționale de fotbal a romilor (Fotbal Five A-side) este noul nostru proiect din acest an și a fost sugerat și coordonat de Reprezentantul Juridic al echipei Somaliei. El a subliniat importanța unei echipe care să reprezinte romii la nivel internațional. Fotbalul este practicat pe scară largă în rândul tinerilor romi, proiectul a adus, cu toate acestea, aproximativ 10 tineri tineri mai aproape de organizația noastră și au devenit interesați și de celelalte activități ale noastre.

România:

Romii în România

Conform ultimului recensământ din 2002 în România, 535.140 de persoane s-au identificat ca aparținând etniei rome.

Aceasta înseamnă aproximativ 2,5% din populația totală, dar este larg recunoscut faptul că această cifră micșorează numărul real. Estimările făcute în 2004 de Comisia Europeană și UNHCR iau în considerare numărul romilor între 1.800.000 și 2.500.000. Astfel, romii sunt cea mai mare minoritate din România, o minoritate a cărei istorie de abuzuri și neglijare pare să nu se termine niciodată.

În Evul Mediu, imediat după sosirea lor pe teritoriul României de astăzi, majoritatea romilor au fost înrobiți. Această situație a persistat până în secolul al XIX-lea, când sclavia a fost în cele din urmă abolită, dar în ciuda acestui fapt, romii au continuat să sufere dezavantaje mari și discriminare în secolele următoare.

În al Doilea Război Mondial, autoritățile pro-fasciste au deportat circa 25.000 de romi în Transnistria. În total, aproximativ 40.000 de romi din România au fost uciși în Holocaust. Chiar și după război, romii au continuat să fie ținta discriminării. În timpul regimului comunist au fost implementate politici agresive de asimilare. Romii au fost obligați să-și abandoneze meșteșugurile și meseriile tradiționale, precum și stilul lor de viață nomad, au fost forțați să se colonizeze, apoi au fost trimiși să lucreze în colectivități agricole. După prăbușirea regimului, aceste politici de asimilare au fost înlocuite de o indiferență brutală.

„În anii 1990, aproximativ jumătate din populația romă adultă activă era angajată; 27% dintre copiii cu vârsta sub 14 ani erau analfabeți; iar 40% nu au reușit să frecventeze primii ani de școală. Diferite surse au indicat violența continuă împotriva romilor și au confirmat de o sută de atacuri asupra așezărilor de romi, inclusiv incendieri, în perioada 1990-94. Potrivit unui sondaj de opinie comandat în 1991, aproape 70% dintre români au o puternică antipatie față de romi.

Au existat dovezi credibile că unii polițiști au hărțuit romii și nu au răspuns prompt la solicitările de asistență ale romilor.

(<https://minorityrights.org/minorities/roma-14/>)

Mulți romi au devenit șomeri, fără locuințe sau alocații de stat. Situația drepturilor omului cu care s-au confruntat romii a început să atragă atenția în rapoartele privind drepturile omului și în mass-media. În ciuda atenției, efortului și banilor investiți în oprirea acestui lanț de abuzuri, episoade de combatere a violenței împotriva romilor au fost raportate. După o ordonanță antidiscriminare și un program guvernamental care abordează problemele romilor, situația este încă un subiect de îngrijorare: rata șomajului este încă ridicată, nivelul educațional este scăzut, iar imaginea negativă și stereotipică a minorității încă predomină în societate.

Unul dintre cele mai comune exemple de practici discriminatorii se referă la sistemul educațional. Școlile cu număr mare de elevi romi au facilități sărace și un număr mare de personal necalificat. Acest fapt are un impact dăunător: rezultatul experienței negative pe care o au copiii la școală contribuie, în parte, la ratele ridicate de abandon școlar în rândul romilor.

Pentru a aborda problema că copiii romi primesc o educație diferențiată și sunt repartizați în săli de clasă inferioare separați de alți copii, guvernul a emis o notificare privind interzicerea segregării școlare în 2004.

„În ciuda unor progrese care au urmat adoptării strategiei din 2001, unele organizații rome au criticat această abordare pentru lentoarea ei și lipsa de resurse suficiente. Romii rămân sub reprezentare la nivel național și local.

În 2005, guvernul a estimat că aproximativ 50.000 de romi nu aveau documente de identitate și a depus eforturi pentru a aborda probleme precum locuințele inadecvate, ocuparea forței de muncă și accesul la serviciile medicale. Incluziunea socială a romilor rămâne o problemă; condițiile generale de viață sunt încă inadecvate; rata șomajului în rândul romilor rămâne ridicată; abuzul polițienesc împotriva romilor este o problemă persistentă; mulți copii romi se confruntă în continuare cu segregarea la școală și forțați evacuările continuă” scrie Mihai Surdu în Revista drepturilor romilor.

<http://www.errc.org/roma-rights-journal/20-years-of-roma-rights-the-anniversary-archive-issue-is-out-today> - „Calitatea educației în școlile românești cu procent ridicat de elevi romi”, Mihai Surdu, p.48)

În aceeași publicație, Valeriu Nicolae, activist rom afirmă în titlul articolului său că a fi „țigan” este cel mai grav stigmat social din România. Pentru a-și sublinia poziția, el prezintă o listă de cazuri de discursuri anti-romi susținute de personalități publice și politicieni. Conținutul discursurilor variază de la glume degradante la revendicări de exterminare. Niciuna dintre declarații nu a atras stigmatizarea negativă asupra vorbitorilor, sau vreo reacție cu privire la discursul de ură pe care îl propagă, ci au devenit câteva cazuri de umilire publică a minorității rome.

Romii se confruntă în continuare cu o excludere socială adânc înrădăcinată în istorie, care contravine valorilor fundamentale ale Uniunii Europene. Faptul că această realitate este ignorată în România poate fi unul dintre motivele excluziunii sociale care s-a perpetuat de-a lungul timpului. Printre cele mai discriminate categorii sociale, potrivit studiilor efectuate de Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării, se numără populația romă. Un prim pilon de sprijin pentru politica europeană și națională de integrare socială este evocarea culturii rome și a experienței romilor și transpunerea lor în bunuri culturale de consum care să diminueze stigmatul social.

Prin prezentarea producțiilor de teatru rome, proiectele dezvoltate de Giuvlipen corespund strategiilor locale și europene de dezvoltare culturală, care vizează dezvoltarea unui off cultural care să integreze diversitatea etnică prin misiunea lor strategică.

Un sondaj realizat în 2015 de TNS CSOP pentru Institutul Național de Studiere a Holocaustului din România „Elie Wiesel” arată câteva date alarmante: 61% dintre respondenți consideră că romii sunt o problemă sau o amenințare pentru România; 26% nu au auzit de Holocaustul; dintre cei care au auzit de Holocaustul doar 18% asociază evenimentul/termenul cu persecuția sau exterminarea romilor și doar 20% cu ghetourile și taberele din Transnistria. Mai mult decât atât, potrivit unei analize efectuate de Centrul de Resurse Juridice în 2016, manualele de istorie acreditate de Ministerul Național al Educației și utilizate în școlile românești, fie ignoră acest eveniment istoric, fie minimizează importanța acestuia prin dedicarea unui prea puțin spațiu pentru el sau laudând personajele istorice care au fost implicate în acte de violență împotriva romilor (de exemplu, mareșalul Antonescu este prezentat ca un „strateg strălucit”).

Cultura și reprezentarea romilor

O altă problemă este reprezentarea culturii rome ca fiind necontemporană, dar tradițională. Singura formă în care cultura romilor a reușit să pătrundă și să fie acceptată în spațiul public este în forma sa tradițională, folclorizată (fuste colorate, dansuri, muzică laudăroasă, măiestrie), îmblânzită și întreruptă de realitățile experiențelor contemporane. Cu toate acestea, cultura contemporană a romilor există, este vie, dinamică și ar trebui susținută.

Asumarea responsabilității pentru prezentarea valorilor culturii rome, inventarea, schimbarea mentalității sociale și insuflarea unui sentiment de mândrie și de identitate în rândul comunităților de romi este o provocare pentru asociația noastră.

Deși romii sunt a doua cea mai mare minoritate din România (oficial și cea mai mare în practică), nu există un teatru de stat al romilor sau secțiuni dedicate pieselor de teatru rome în teatrele existente (spre deosebire de alte minorități naționale). Producțiile de teatru contemporane - atât de stat cât și independente - nu abordează problemele romilor, iar dacă o fac (în special prin personajele lor), o fac recurgând la stereotipuri sau reprezentări superficiale. Nu există o instituție culturală care să reunească actori romi, regizori romi, dramaturgi romi și nu există niciun fel de abordare critică și responsabilă a problemelor romilor în acest domeniu. În România, nu există un spațiu în care să poată fi posibil un proiect de auto-reprezentare teatrală a romilor, un spațiu în care pot fi prezentate experiențele istorice și contemporane ale romilor. Există câteva proiecte pe scena teatrului independent care abordează probleme specifice, dar acestea sunt realizate din resurse mici și încearcă să structureze o linie de cercetare și reprezentare care este abia vizibilă.

Cu toate acestea, există un interes din partea unor reprezentanți politici pentru un astfel de proiect. Din discuțiile publice ale turneului nostru de anul trecut a reieșit că există un interes instituțional și politic și că, prin muncă, insistență și prezență publică constantă, este posibil să se includă un astfel de proiect cultural în planurile pe termen scurt și mediu ale unor instituții publice locale (în acest caz, cea a Primăriei Municipiului București).

Comunități de interes

Prin fiecare proiect noi, Teatrul Giuvlipen, ne propunem să împuternicim comunitățile de romi să folosească instrumente artistice pentru a participa la un dialog privind discriminarea sistemică și atitudinea negativă a autorităților locale.

Aceste probleme afectează în mod direct precaritatea vieții comunităților rome și a stării lor de sănătate.

Până în prezent, în multe comunități sărace de romi am identificat ca fiind principalele probleme lipsa actelor de identitate care pot oferi acces la sistemul de sănătate, precum și lipsa infrastructurii, ghetoizarea și izolarea comunității, precum și stereotipurile culturale negative față de populația romă. Toate aceste probleme limitează grav accesul populației rome la serviciile medicale.

În cadrul acestui proiect, ne propunem să lucrăm în două comunități sărace de romi, unde E-Romnja, asociația noastră parteneră pe termen lung, a dezvoltat deja grupuri de inițiativă active, formate din femei rome. În fiecare comunitate vom avea un facilitator care aparține comunității și poate media între echipa noastră și participanții la ateliere.

Unul dintre orașele în care intenționăm să organizăm ateliere este Mizil, un oraș cu o populație de aproximativ 15.000 de locuitori, situat între Ploiești și Buzău. Acesta este împărțit în mai multe zone populate predominant de romi, cum ar fi: Dalas, Fefelei, Poteras și Cartier. „Cartier” este comunitatea cu care E-Romnja a început să lucreze cu ani în urmă.

Comunitatea este situată în partea de vest a orașului, departe de centrul orașului și în afara vederii investitorilor străini. Populația comunității este de aproximativ 1.500 - 2.000 de vorbitori de limba romani, majoritatea identificându-se ca făcând parte din grupul „Ursari”.

Între cartier și restul orașului, există o mare diferență în ceea ce privește infrastructura. În noua parte a Cartierului, nu există nici un sistem de canalizare, nu există drumuri pavate și trotuare, și nu există nici un sistem de iluminat stradal.

Populația romă din Mizil trăiește în comunități compacte în cartiere care se confruntă cu aceste probleme de zi cu zi.

Pentru oamenii din comunitate, accesul la primărie și accesul la servicii nu este foarte ușor, deoarece distanța fizică dintre vecinătate și clădirea autorităților locale devine un factor decisiv, precum și o toleranță redusă și deschidere a autorităților către comunitatea romă creează un decalaj invizibil între ei.

Grupul de inițiativă al femeilor rome din Mizil își are rădăcinile în vara anului 2013 și inițial a fost format din opt membri. Dinamica grupului s-a schimbat datorită liberei circulații a forței de muncă în Europa, însă, în prezent, grupul numără cincisprezece membri activi.

Cea de-a doua comunitate se află în Valea Seacă, o comună situată în partea de est a României. Toate clasele sociale ale romilor și non-romilor pot fi găsite aici: oameni înstăriți, oameni care trăiesc în sărăcie, precum și un fel de clasă de mijloc. Desigur, fiecare clasă socială are problemele sale specifice. E-Romnja a decis să formeze trei grupuri de inițiativă în zone care au populații semnificative de femei rome, astfel încât să răspundă mai bine diverselor nevoi ale femeilor și să le faciliteze și participarea la reuniuni.

Vom lucra cu femeile din grupul de inițiativă din Palamida, care se confruntă cu o sărăcie extremă în comparație cu restul comunității. Problemele cu care se confruntă femeile sunt foarte diferite: pornind de la dificultățile întâmpinate în accesarea serviciilor sociale, lipsa hranei în familiile cu venituri mici, probleme sanitare, la hărțuirea copiilor romi și alte abuzuri provenite din partea non-romilor.

http://e-romnja.ro/e-romnja/Brosura_E-Romnja_20pg_apr%202018.pdf

Ungaria:

Populația romă din Ungaria
Numărul, grupuri, limbi

Romii sunt cea mai mare minoritate etnică din Ungaria (inclusiv 12 minorități naționale). Conform recensământului la nivel național efectuat în 2011, numărul acestora este de 316.000 conform auto-identificării. Cu toate acestea, în realitate numărul lor poate fi în jur de 800.000. Aceasta reprezintă în total 8% din populația totală. Motivul diferenței menționate mai sus este că mulți romi nu se identifică romi la momentul recensămintelor deoarece le este frică de stigmatizare, ceea ce ar împiedica aspirațiile lor de incluziune/asimilare. Romii care trăiesc în Ungaria fac parte din trei grupuri mai mari — cel mai mare grup este „Ro-mungro” — care sunt cele mai integrate grupuri care vorbesc limba maghiară ca limbă maternă de mult timp. Al doilea cel mai mare grup, și cel mai tradițional, „Oláh trabucány” vorbește dialecte diferite ale limbii romani, în timp ce „Beás” vorbesc româna veche, dar ei au fost asimilați în societatea maghiară ca aparținând grupului „Oláh”. Majoritatea romilor care trăiesc în Ungaria nu mai vorbesc limba lor. Unele grupuri se numesc „romi” conform denumirii internaționale corecte din punct de vedere politic, în timp ce alte grupuri relevante preferă să folosească cuvântul „Cigány”, ceea ce înseamnă „țigani”.

Contextul istoric

Grupuri de romi trăiesc în Ungaria din secolul al XIV-XV-lea. În vremurile timpurii au avut un stil de viață nomad, dar mai târziu, începând cu secolul al XVIII-lea, colonizarea lor forțată și asimilarea lor au avut loc. Regina Maria Tereza a ordonat să fie uciși numeroși romi, cei care nu au vrut să se colonizeze.

Romii lucrau de obicei ca meșteșugari, comercianți, lucrători temporari și muzicieni, care asigurau servicii importante pentru majoritatea rurală a societății și pentru clasele superioare (muzicieni). Pe măsură ce ei au fost colonizați, oportunitățile lor pentru profesiile nomade au scăzut, între timp ei nu au devenit o parte integrantă a societăților țărănești, ci au trăit în așezări separate, de obicei în afara satelor. Situațiile financiare și sociale ale muzicienilor au fost destul de diferite și, de asemenea, superioare față de restul comunităților rome și de clasele inferioare ale majorității. Pentru mediile culturale, lingvistice și sociale, comunitățile de romi au fost destul de diferite — dar dominant defavorizate și înainte de al Doilea Război Mondial, când o mare parte a populației rome a devenit victima Holocaustului. În timpul regimului socialist de stat procesul de asimilare a acestora a continuat, iar în cadrul sistemului din 100% locuri de muncă în care accentul a fost pe clasa muncitoare în locul diferențelor etnice, situația lor socială s-a ameliorat în mod dominant. În același timp, acest lucru a dus, de asemenea, la pierderea enormă a patrimoniului cultural și a limbii lor. După schimbarea politică din 1989, când majoritatea industriilor socialiste tradiționale s-au închis, iar numărul șomajului a crescut semnificativ, situația romilor s-a deteriorat cu mult mai mult decât cea a grupurilor majoritare. Deoarece criza economică a fost mai puternică în regiunile în care romii trăiau în număr mare, situația generală a acestor regiuni s-a înrăutățit și în general. După multe decenii de tăcere despre problemele naționale și etnice din societate, romii au devenit victime ale furiei majorității (cauzate de schimbările macro-economice) și ale discriminării structurale.

Contexte actuale:

<http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/terstat/2018/01/ts580101.pdf>

Populația romă din Ungaria se află într-o situație mult mai gravă în diferite domenii decât membrii majorității. Ei se confruntă adesea cu segregarea școlară și școli primare adesea de proastă calitate, de unde nu pot ajunge la educația din învățământul superior. Nivelul de educație al romilor este mult mai scăzut decât cel al majorității. Mai puțin de 20% dintre aceștia au terminat liceul și doar 1% au o diplomă universitară sau colegiu. Aceste cifre sunt scăzute, dar relativ mai mari decât în majoritatea țărilor europene. Numeroase programe educaționale și burse au fost realizate prin inițiative publice și private, care au sprijinit educația tinerilor romi. Pe lângă problemele educaționale, trebuie să descriem și situația rezidențială. Aproximativ fiecare al cincilea rom trăiește în colonii separate, unde nivelul de confort de bază nu este disponibil (de exemplu, electricitate sau apă curentă), ceea ce ar fi necesar pentru a putea studia, lucra și relaxa adecvat, care sunt cheia progresului la orice nivel al vieții. Starea de sănătate a romilor este, de asemenea, mult mai gravă decât cea a majorității. Circumstanțele rezidențiale nesănătoase și, în principal, discriminarea sistemului de sănătate și nivelul scăzut al conștiinței de sănătate reprezintă, de asemenea, un tribut adus faptului că speranța lor de viață este cu 10 ani mai mică decât cea a majorității. Rata șomerilor și a romilor inactivi este de 50%, care este mult mai mare decât rata națională generală. Motivele acestui fenomen sunt nivelul scăzut de educație (menționat mai sus), practica discriminatorie a numeroșilor angajatori, precum și lipsa exemplelor inspiraționale sau rețeaua (șomajul multor generații, rețeaua îngustă în interiorul comunității). Deoarece majoritatea populației rome trăiește în regiunile dezavantajate economice ale Ungariei și multe comunități rome trăiesc în părțile izolate ale satelor - situația lor geografică contribuie la această situație. Discursurile de ură și criminalitatea motivată de ură au vizat, de asemenea, comunitățile rome de mai multe ori în ultimele decenii, iar tensiunea dintre romi și non-romi — în special în regiunile cu probleme economice, a crescut.

Narațiuni

Pe de o parte, există o narațiune relevantă, care se concentrează pe „vina proprie” a populației rome, care declară că nu doresc să lucreze sau să-și schimbe viața, preferă să aibă venituri ilegale și să comită infracțiuni, astfel încât acestea sunt mai periculoase pentru societate decât grupurile care pot fi sprijinite sau cu care ei pot coopera. Pe de altă parte, există o narațiune, care se concentrează doar pe fenomenul discriminării structurale și fenomenul segregării, precum și responsabilitatea instituțiilor și a majorității. Ambele narațiuni, deși se contrazic reciproc, îi prezintă pe romi drept victime pasive, care nu își pot modela propriul viitor și pe cel al țării. Narațiunile majorității organizațiilor rome se concentrează pe diferențele dintre romi și majoritate și pe situația neajutorată a propriilor comunități. Imaginea negativă/pasivă/de victimă nu este suficient de atractivă pentru tineri pentru a crede că pot fi instrumente pentru o schimbare și nu îi motivează să se identifice cu o identitate pozitivă a romilor. Această identitate ar putea fi diferită de cea dominată de stereotipuri legate de personajele rome difuzate de conținutul mediatic comercial (concentrându-se pe sărăcia extremă, gangsteri sau vedete media care au o viață superficială). Suntem convinși că este nevoie de o altă narațiune, care evidențiază problemele și, în același timp, valorile și care prezintă eroii romi care iau decizii înșelătoare bazate pe propriile valori și decizii și își pot modela viitorul.

Comunități de interes

Deși există doar un număr mic de tineri de etnie romă care frecventează universități/colegii, proporția acestora este totuși relevantă din punct de vedere internațional.

Majoritatea studenților de etnie romă vor deveni intelectuali de primă generație care au avut deja o mobilitate socială și adesea geografică relevantă, atunci când au terminat liceul și și-au continuat studiile în învățământul superior. Ei studiază într-o comunitate de studenți și profesori predominantă de membrii majorității. Viața familiilor și comunităților lor sunt de obicei destul de diferite de propriile lor vieți. Deci, ei se află între două lumi, au legături și relații în ambele „lumi”, dar uneori nu se simt ca aparținând niciuneia dintre ele. Ei nu mai sunt precum comunitățile lor de romi, dar sunt încă departe de colegii lor universitari. Mobilitatea socială le oferă o mulțime de provocări, iar cea mai mare provocare este, probabil, păstrarea identității lor pozitive de etnie romă și să facă în continuare parte din categoria intelectualilor. Este dificil pentru ei să nu fie asimilați și să nu uite de unde provin, să nu rămână outsiders în lumea academică atunci când își manifestă propria identitate ca o „contra-cultură”. Ei au adesea mari așteptări mari din toate părțile. Ei ar trebui să ajute în continuare în familie, să rămână băieți „buni” și fete „bune” de etnie romă și, în același timp, să fie „studenți buni” care nu sunt prea diferiți de cei care vin din societatea mainstream și care pot atinge succese similare. În această situație, fie își lasă în urmă identitatea romilor și devin profesioniști asimilați care nu mai par romi, fie devin în primul rând profesioniști „romi”, cu tot felul de tensiuni provenind din acest stigmat.

Am organizat multe ateliere pentru studenții de etnie romă și i-am implicat pe unii dintre ei în activitatea noastră artistică și educațională. Am primit feedback care a dovedit că poveștile eroilor romi activi și valorile umane generale ale „poveștilor romilor”, discuția interetnică și atitudinea noastră că nu le-am impus așteptări - cum ar trebui să se comporte ca studenți romi, să acționeze pentru comunitățile lor, să apere drepturile omului sau să devină la fel ca studenții majorității - ei le-au apreciat foarte mult.

Aceștia au suferit în timpul studiilor lor lipsa culturii romilor, a contextelor istorice și sociale cu valori în educație, astfel încât atelierile care prezintă dramele romilor le-au dat putere și le-au oferit ocazia de a construi o identitate pozitivă a romilor. Am avut, de asemenea, feedback că atitudinea de parteneriat și metodele interactive, deschise pe care le-am folosit cu ei au fost, de asemenea, noi și pozitive pentru ei, și a fost experiență extraordinară și un succes, atunci când au împărtășit poveștile lor cu eroi și au creat propria operă creativă prin metode colaborative între ei — producând propriile mesaje.

Deoarece mulți oameni din aceste grupuri doresc să continue colaborarea cu noi la un nivel superior, îi vom avea în vedere în acest proiect și vom încerca să reflectăm asupra subiectelor și problemelor care sunt relevante pentru ei. Noi suntem convinși că oferindu-le vocea — nu vocea altcuiva, ci propria voce — poate avea un impact relevant și asupra grupurilor mai largi de romi. Grupurile de studenți de etnie romă sunt organizate în inițiative de bază, iar colegiile speciale de romi funcționează în mai mult de 10 orașe maghiare. Ele sunt, de obicei, conduse de unele dintre bisericile creștine istorice. Membrii acestor colegii primesc o bursă și o oportunitate de a urma cursuri de limbă și de a accesa alte servicii, între timp sunt obligați să participe la cursuri speciale care sunt de obicei realizate în weekend.

Spania:

Romii din Spania

Numărul, distribuirea, limba

Al doilea capitol al Constituției spaniole intitulat „Drepturi și libertăți, articolul 14” declară: Spaniolii sunt egali în fața legii, fără discriminări bazate pe naștere, rasă, sex, religie, opinie sau orice altă condiție sau circumstanță personală/socială.

Prin urmare, este strict interzisă colectarea datelor despre rasă de către instituturile publice de statistică. În prezent, populația de romi spaniolă este estimată să varieze de la 500.000 până la 1.000.000 de persoane cu o densitate mai concentrată în Andaluzia, unde aproximativ 40% dintre bărbații și femeile romi spanioli locuiesc, iar proporția de romi este, de asemenea, mai mare decât media din Catalonia, Valencia și Madrid (*Fundación Secretariado Gitano*). Toate studiile demografice sociale arată că este o populație tânără, în care aproximativ o treime sunt în vârstă de sub 16 ani și cu o rată a natalității substanțial mai mare decât cea a populației obișnuite, deși în ultimul deceniu această rată a început să scadă. În ceea ce privește situația socială, profilul romilor din Spania este eterogen și divers; asocierea unui anumit grup etnic cu situații de privare materială, excludere socială sau autoexcludere este o eroare frecventă. Mulți romi se bucură de un nivel socio-economic mediu spre superior și sunt pe deplin integrați în societate. În plus, un număr substanțial de romi au înregistrat progrese în ultimele decenii în ceea ce privește punerea în aplicare a democrației în Spania.

Majoritatea romilor care trăiesc în Spania nu vorbesc „caló”, limba vorbită de populația romă spaniolă, deoarece de-a lungul istoriei a fost unul dintre aspectele reprimite ale vieții lor. Unele grupuri au început să se numească „romi” în ultimii ani, în sensul denominației internaționale corecte din punct de vedere politic, în timp ce alte grupuri relevante preferă să folosească cuvântul „Gitano”, care înseamnă „țigan”.

Contextul istoric

Populația romă este prezentă în Spania încă din secolul al XV-lea și, ca și în restul Europei, istoria lor a fost marcată de persecuție, încercări de asimilare, represiune și faze de excludere socială.

Prima lege de expulzare documentată datează din 1499 și a fost semnată de Regina și Regele Catolici, chiar dacă expulzarea efectivă nu a avut loc.

Între 1499 și 1783, romii spanioli au suferit din cauza a 250 legi de

persecuție, cea mai sângeroasă fiind de departe „La gran redada” comandată de Fernando al VI-lea în noaptea de 30 iulie 1749, când peste 9000 de romi au fost luați cu forța la miezul nopții și separați după gen. Bărbații și băieții au fost încarcerați (în principal în Carraca, Cádiz), femeile și fetele au fost duse la Alcazaba, în Malaga. Obiectivul a fost de a îi împiedica să aibă copii și, prin urmare, exterminarea romilor urma să fie realizată. Ei au suferit această situație timp de peste șaisprezece ani și și-au pierdut toate bunurile și proprietățile. Aceasta este prima încercare documentată de genocid din istorie.

Ultima providență împotriva romilor din Spania a fost abolită în 1978.

Contexte actuale:

Situația populației rome din Spania s-a îmbunătățit foarte mult în deceniile după încetarea dictaturii lui Franco. „Modelul spaniol de incluziune” a fost chiar prezentat ca un model de urmat. Dar chiar dacă am ajuns la unele statistici satisfăcătoare, cum ar fi 99% dintre copiii romi frecventează școala primară, există îmbunătățiri în sistemul de sănătate și, chiar dacă există doi membri romi în parlamentul spaniol, mai avem încă multe de făcut pentru a obține o incluziune reală și reducerea propagandei anti-romilor în Spania.

Narațiuni:

Pe de o parte, încă mai avem unele narațiuni în rândul majorității populației care identifică romii cu concepte precum leneș, needucat, traficant de droguri, factori care creează probleme, murdari etc.

Deși atitudinea negativă față de romi ar putea fi mai puternică în alte țări, romii rămân cea mai disprețuită minoritate din Spania: 40% din populație ar fi deranjată dacă ar avea un vecin rom, iar 25% nu ar permite copiilor lor să meargă la școală împreună cu studenții romi. Această suspiciune profundă și neîncredere se transmite pe stradă. Romii sunt de 10 ori mai predispuși să fie opriți de poliție pentru identificare decât cei cu înfățișare caucaziană. Pe de altă parte, avem narațiuni în care unele populații rome spun că nu avem posibilități deoarece suntem stigmatizați, dar, de asemenea, mulți dintre noi sunt conștienți de faptul că „elementul final care a contribuit la schimbările trăite de romii spanioli a fost munca grea și sacrificiul prin care familiile rome au profitat la maximum de oportunitățile disponibile. Aceste familii au deschis calea pentru o clasă de mijloc romă în Spania. Suntem copiii oamenilor care, în ciuda obstacolelor extraordinare și a discriminării, au reușit să-și îmbunătățească viața”. (Maya și Mirga, 2014)

Comunități de interes:

Grupul cu care vom lucra este din Polígono Sur, Sevilla, Spania, cunoscut ca unul dintre cele mai periculoase cartiere din Europa, cu unul dintre cele mai mici chirii pe cap de locuitor din Europa.

Grup țintă: tineri (romi și non-romi) din Polígono Sur

Nevoi: există o rată foarte ridicată a șomajului în rândul tinerilor, o rată ridicată a abandonului școlar, o rată de chiul de 22,4%.

Foarte puțini studenți își continuă studiile după anii școlari obligatorii, în Spania școala este obligatorie până la vârsta de 16 ani. (Raport Municipal. Diagnóstico de Zonas con Necesidades de Transformación Social, 2015 Ayuntamiento de Sevilla). Familiile au venituri foarte mici și mulți tineri sunt obligați să ajute la meseriile de familie.

Contextul local: Acest cartier este destul de mare, cu peste 50.000 de oameni care locuiesc acolo. Acesta este împărțit în șase secțiuni: Murillo, Martínez Montañez, Avenida de la Paz, Barriada Antonio Machado, La Oliva și Las Letanías.

Vom lucra într-un nou spațiu cultural deschis în 2018, numit Factoría Cultural.

2. EMPATIA ȘI POTENȚIALUL ARTEI

După ce am analizat contextele sociale din fiecare țară parteneră, ar trebui să analizăm modul în care arta poate să împuternicească oamenii și să îi aducă mai aproape unul de celălalt. Este important să explorăm de ce arta are și importanța legată de dezvoltarea empatiei, împreună cu alte abilități și competențe, care sunt necesare pentru o schimbare socială.

În toate culturile tradiționale și societățile lumii, originile artei sunt combinate cu sacrul și îngrijirea, evoluția individului și educația unei persoane în viață. Învățarea se împletește cu experiența directă și creativă, „artistică” într-un sens larg al termenului, acolo unde educația, cu semnificația „extragerii”, ne aduce înapoi la procesul pedagogic fundamental, conform căruia, în relația persoană-student, totul există deja; un bun educator bun îl ajută să-și exprime și să dea formă creativității naturale pe care toată lumea o posedă, păstrându-și caracteristicile sale particulare. Artă ca proces creativ face parte din fiecare călătorie pedagogică care vizează instruirea individului pentru viață.

Metoda educatorului și a pedagogului nu trebuie să fie separată de observarea profundă și activă a elevului, folosind fiecare limbaj artistic ca instrument de creștere, cunoaștere și învățare.

Este o metodă educațională în care o serie de valori sunt plasate la baza relației educaționale și sunt declinate într-o serie de practici educaționale diferite în funcție de contexte.

Centrul de interes nu este ceea ce învățăm, ci modul în care învățăm, deoarece dezvoltarea persoanei (ce fel de persoană va fi formată) depinde de modul în care are loc procesul de învățare.

Acest concept nu vrea să impună o viziune asupra lumii deja structurată pe care elevul trebuie să o asimileze, dar începe cu întrebarea: care este intenția care guvernează relația dintre educator și educat? Dacă renunțăm la o transmitere directă și forțată a cunoștințelor — sau este mai bine să spunem convingătoare, care este o versiune îndulcită, relația educațională va fi un schimb care circulă și produce învățarea în comun.

Procesul de învățare implică o participare activă a subiectului de învățare în procesul de asimilare: fără ea, învățarea nu ar putea avea loc. Este doar aparent o operațiune univocă: procesul de învățare este produs în timpul comunicării între cei care au o cunoaștere și cei care nu o posedă; în realitate este o „mediere” în care participarea activă a elevului este necesară, deoarece fără ea, niciun rezultat concret nu ar fi obținut și nu am fi putut vorbi despre o transmitere de succes.

Consolidarea abilităților creative și expresive prin intermediul artelor implică utilizarea mai multor forme de artă (teatru, dans și mișcare, muzică și ritm, artă plastic-pictorială și povestirea creativă), în credința că nu este posibilă separarea diferitelor expresii artistice de una de alta, și că fiecare dintre ele poate interveni pe una sau mai multe dimensiuni și funcții umane diferite (corpul, rolurile și relațiile, capacitatea de a se juca și de a-și imagina, exprimare afectivă, etc.). Permite sinergii și completare în procesul expresiv.

*„Acum este clar că funcția artei în sfera socială și în pedagogia incluzivă are un domeniu de aplicare mult mai larg decât ceea ce se credea până de curând. Conceptul și practica incluziunii sunt pilonii fundațiilor epistemologice ale artei”.
(Paulo Freire)*

„Oricine lucrează cu mâinile sale este un lucrător, care lucrează cu mâinile și capul său este un meșteșugar, care lucrează cu mâinile, capul și inima lui sunt ale unui artist.” (S. Francis de Assisi)

Arta a fost întotdeauna forma esențială de exprimare a spiritului uman.

De la începutul istoriei umane, omul simțea nevoia interioară misterioasă de a se exprima prin ceea ce noi numim astăzi „artă”; este un instinct necesar, inevitabil de a-și spune povestea, uneori mai puternic decât alte nevoi de bază.

Arta este expresia pură a nobilității sufletului uman și în ciuda faptului că a fost utilizată greșit de către elitele religioase și elitele puterii pentru a impresiona și a avea putere asupra maselor, ea nu are limite de clasă, rasă, granițe, naționalitate. Ea se arată când un suflet uman se depășește pe sine prin poezie, muzică, vizuini.

Arta nu trebuie învățată în nici o școală; putem învăța tehnici, instrumente, instrumente pentru a rafina mijloacele de exprimare, dar arta rămâne o expresie naturală a sufletului uman în toate condițiile.

Vedem acest lucru clar în cazul copiilor: înainte de a învăța să vorbească, cântă; înainte de a învăța să meargă, dansează; înainte de a învăța să scrie, desenează și spun povești.

Arta este modul de a exprima emoțiile pe care le întruchipăm și prin care ne cunoaștem pe noi înșine.

Pentru a obișnui copiii și tinerii cu frumusețea artei, îi învățăm frumusețea vieții.

Dacă le oferim copiilor și tinerilor instrumentele necesare pentru a se exprima în moduri artistice, îi ajută să-și descopere potențialul imaginației și să-și construiască propriul viitor ca cetățeni ai lumii. De asemenea, contribuie la dezvoltarea lor psihologică și fizică sănătoasă.

Practicarea muzicii și dansului ne învață ritmul, matematica, fizica, care sunt elementele de bază ale multor alte domenii, îmbunătățește performanța creierului și abilitățile manuale. Desenul și pictura sporesc puterea de observare, artele circului, cum ar fi jongleria, sporesc capacitatea creierului și a devenit o practică comună în rândul savanților de fizică din universitățile germane și franceze de a folosi elemente de circ; mersul pe jos și acrobația întărește corpul și echilibrează creierul. Artele circului sunt aplicate astăzi de multe școli primare franceze ca o alternativă la gimnastica clasică.

Lucrările măștrilor în pedagogie, cum ar fi Paulo Freire, creatorul „pedagogiei asupriților” sau José Antonio Abreu, creatorul „metodei” ne arată potențialul educativ al artelor. Observăm că un număr mare de copii au fost ajutați să iasă din sărăcie, abandon școlar, criminalitate, să ducă o viață corectă cu ajutorul artelor, în timp ce unii au devenit mari muzicieni profesioniști, dansatori și pictori. Importanța activității acestor măștri a fost recunoscută de autorități și guverne: au adoptat aceste metode în diferite programe instituționale și în diverse universități din întreaga lume. Ea este de asemenea, predată în domeniile sociale, psihologice și antropologice.

IDENTITATEA GRUPULUI

Identitatea socială a fost definită ca: „cunoașterea individului că el aparține unui anumit grup social, împreună cu o valoare emoțională semnificativă pentru el a apartenenței la acest grup” (Tajfel, 1972, p.292).

Teoria identității sociale propune ca accentul autodefinirii oamenilor să fie parțial determinat de apartenența la grup și să contribuie la conceptul de sine și stima de sine a unei persoane (Tanti, Stukas, Halloran & Foddy, 2011). Oamenii tind să se clasifice pe ei înșiși și pe alții în categorii bazate pe anumite trăsături și apoi să se identifice mai mult cu membrii propriei categorii (intra-grup) decât cu membrii altor categorii (extra-grup) (Tajfel & Turner, 1986; Turner, 1987). Persoanele cu o identitate de grup mare tind să încorporeze aspectele grupului în conceptele lor de sine. Acesta, la rândul său, influențează percepțiile lor sociale sau sentimente pozitive despre grup lor intra-grup (Goldman et al., 2006, Operario & Fiske, 2001).

Atunci când asemănarea interpersonală între membrii din grup este ridicată, ea tinde să sporească atracția între indivizi (Byrne, 1971). Acest lucru duce la o prejudecată a similarității în favoarea membrilor din grup similari și la prejudecăți față de membrii din afara grupului (Hewstone, Rubin, & Willis, 2002). Acest lucru este, de asemenea, în concordanță cu paradigma asemănare-atracție care arată că, cu cât există mai mulți oameni asemănători, cu atât mai mult oamenii asemănători sunt plăcuți. Cercetări substanțiale au furnizat dovezi pentru paradigma similaritate-atracție (a se vedea Byrne, 1997, pentru o revizie). Teoria identității sociale a fost extinsă prin dezvoltarea teoriei auto-clasificării (Hogg & Terry, 2000).

Teoria auto-clasificării se concentrează pe asemănarea interpersonală, cum ar fi atitudinile și valorile (Turner 1999, Williams & O'Reilly 1998, Berscheid & Reis, 1998, Byrne 1971). Ea face o distincție între identitatea socială și cea personală, afirmând că identitatea socială se bazează pe apartenența la grup a indivizilor, iar identitatea personală nu este, și este relativ independentă de apartenența la grup (Treppe & Los, 2017).

Această perspectivă menționează că identitățile sociale pot fi activate prin compararea dvs. și a altora pe baza diferențelor și asemănărilor relative. Acest proces se realizează în contextul social al persoanei și, prin urmare, o persoană poate avea identități sociale diferite în contexte diferite, în funcție de indiciile contextuale furnizate (Tanti et al., 2011). În plus, contextul este influențat dacă identitatea socială sau personală (sau ambele) devine evidentă și, prin urmare, ce tip de comportament poate fi văzut (Trepte & Los, 2017).

Când ne uităm la tineri, s-a demonstrat că o identificare puternică cu un grup promovează formarea grupului, stima de sine și capacitatea de a face față problemelor de dezvoltare în timp ce se dezvoltă ca adult (Palmonari, Pombeni, & Kirchler, 1990 în Tanti et al., 2011). De asemenea, creează în mod consecvent o distincție intra-grup/extra-grup (Brenick & Killen, 2014), scade preferințele și crește utilizarea stereotipurilor pentru membrii din afara grupului (Ragins, 1997; Lankau, Riordan & Thomca, 2005) și autostereotiparea membrilor din grup (Tanti et al, 2011). Chiar și a avea un extra-grup exclus este uneori văzută ca o necesitate și un mijloc legitim de a menține identitatea grupului și coeziunea grupului (Rutland, Killen, & Abrams, 2010). În plus, favoritismul intra-grup poate apărea, care este definit ca „evaluarea pozitivă relativă și tratamentul în cadrul grupului” (Mummendy & Wensel, 1999 p.161). Oamenii nu mai sunt reprezentați ca indivizi, ci ca făcând parte dintr-un prototip în grup.

În anumite contexte, a face parte din acel grup aduce auto-percepția și modul în care o persoană se comportă în funcție de prototipul grupului. Acest lucru poate duce, de asemenea, la stereotipuri sau etnocentrism (Hogg & Terry, 2000). În ceea ce privește grupul de tineri adolescenți, ei se confruntă în mod specific cu schimbări în domeniul cognitiv și social, din cauza activării clasificărilor cognitive ale sinelui în situații sociale (de exemplu, Turner et al., 1987), care joacă un rol semnificativ în efectul asupra identității lor sociale (Tanti et al, 2011), Putem concluziona că identitatea socială este dinamică, depinde de puterea de sine (Hogg & Terry, 2000).

PREJUDECĂȚI ÎNTRE GRUPURI ȘI STEREOTIPURI

Bazându-ne pe teoria identității sociale menționate mai sus (Tajfel & Turner, 1986; Turner, 1987), teoria auto-clasificării (Turner, 1982) și paradigma asemănării-atracție (Byrne, 1971), știm acum că oamenii tind să se clasifice pe ei înșiși și pe alții în categorii și în termeni de prototipuri de grup care reflectă seturi de credințe, atitudini, norme, valori și comportamente (Hogg, 2001). Aceasta este cauza formării intra-grupului și extra-grupului. Pe măsură ce oamenii tind să placă pe membrii din grupul lor mai mult decât pe membrii din afara grupului (Byrne, 1971), sunt create prejudecăți în favoarea membrilor similari din grup și prejudecăți față de membrii din afara grupului (Hewstone, Rubin, & Willis, 2002). Prin urmare, ea scade preferințele pentru alți membri ai grupului și crește stereotipurile și prejudecățile împotriva membrilor extra-grupului (Ragins, 1997; Lankau, Riordan & Thomas, 2005).

Aceste prejudecăți pot fi foarte largi și o cercetare recent efectuată a arătat că prejudecata între grupuri „include o colecție largă de reacții la membrii categoriei extra-grup, variind de la primele etape ale răspunsurilor neurotice asociate cu codificarea feței și răspunsuri afective, la schimbări de atenție și privirea ochilor, la activarea automată a asocierilor conceptuale, la multiple kk care includ deficiențe în recunoașterea emoțiilor și identificarea fețelor extra-grup și, în cele din urmă, o dorință scăzută de a interacționa cu un membru din afara grupului. Lista merge mai departe (Kawakami, Amodio & Hugenberg, 2017 p, 4.). De exemplu, dacă o persoană nu recunoaște o față ca fiind în mod clar umană, adică nu reușește activeze concepte umane, este mai dificil să o clasifice ca fiind umană. Ca o consecință, acea persoană poate fi dezumanizată. De asemenea, fața poate clasifica oamenii în a fi cald sau dominant, de exemplu.

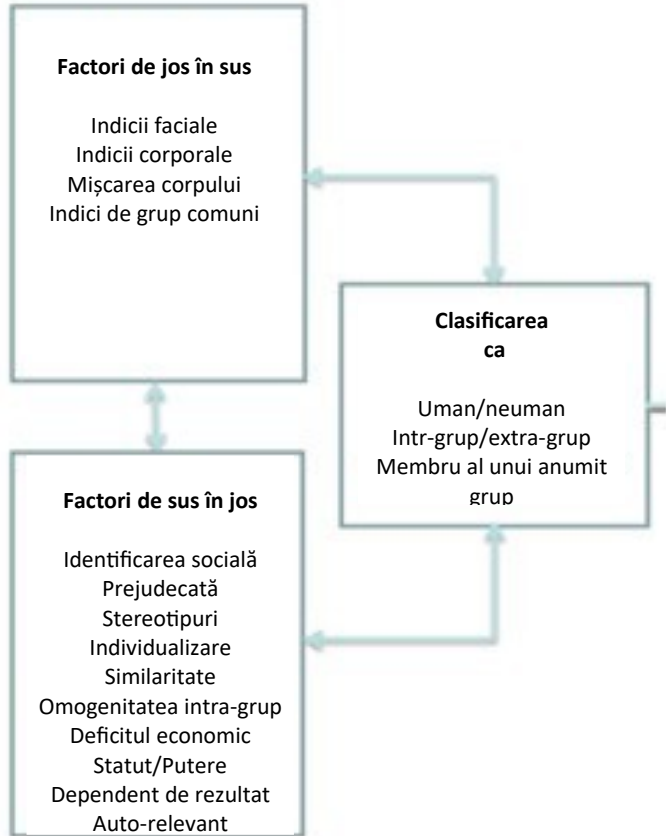

Figura 1: factori de clasificare ((Kawakami și colab.,2017)

După cum se poate observa în figura 1, de asemenea, factorii de sus în jos influențează modul în care clasificăm oamenii în „noi versus ei”. Acestea pot fi prejudecăți, motivație, cunoștințe anterioare sau anumite așteptări. De exemplu, bărbații negri sunt percepuți ca fiind mai musculoși decât bărbații albi, chiar și atunci când sunt asemănători și, ca o consecință, oamenii albi percep bărbații negri ca fiind mai amenințători și potențial dăunători.

Aceasta înseamnă că stereotipurile negre afectează percepțiile corporale și sunt traduse în diferite amenințări în funcție de rasa celui care percepe (Wilson, Rule & Hugenberg în Kawakami și colab.,2017). Persoanele reprezentante clare ale unui grup, trăsături vizibile, gen sau rasă, sunt adesea mai stereotipate decât atunci când aceste caracteristici sunt mai puțin clare (Kahn și Davies, 2011). De asemenea, stereotiparea s-a dovedit a fi înrădăcinată în mecanismele memoriei semantice și acestea sunt mai probabil să fie exprimate în răspunsuri verbale, de exemplu. Aceasta înseamnă că există o bază neurală a stereotipării. Este nevoie de cercetări suplimentare, dar par să depindă de procese multiple.

Stereotipurile sunt caracteristicile pe care le corelăm cu oameni dintr-o categorie socială (Kawakami et al.,2017). Este interesant de reținut că stereotiparea este considerată a fi componenta cognitivă a procesului intra-grup/extra-grup, iar prejudecata este componenta evaluativă . Și, după cum știm deja, noi tindem de obicei (există unele excepții) să evaluăm extra-grupul mai negativ decât intra-grupul (Dovidio et al, 1997). Stereotipurile și prejudecățile pot influența capacitatea noastră de a identifica emoțiile la membrii extra-grupului (în Kawakami et al.,2017).

Totuși, există, de asemenea, procese implicite care pot funcționa în afara conștientizării conștiente a unei persoane. De exemplu, oamenii pot să nu admită că au anumite asocieri cu anumite grupuri sociale sau nu sunt conștienți de modul în care aceste asocieri afectează modul în care ei reacționează la anumiți membrii din afara grupului social (Kawakami et al., 2017). O cercetare a arătat că oamenii au motivația implicită de a discrimina, cu o discriminare între grupuri, iar procesul de percepție facilitează această motivație. Acest lucru poate constrânge autocontrolul și, prin urmare, este deosebit de grav (Kawakami et al.,2017). În continuare, vom discuta despre modul în care aceste efecte pot fi diminuate sau reduse.

IDENTIFICAREA EMOȚIONALĂ ȘI EMPATIA

Identificarea emoțională este foarte importantă pentru a facilita comunicarea și o cercetare a arătat că, într-adevăr, recunoaștem mai bine emoțiile membrilor intra-grup decât emoțiile membrilor din afara grupului (Elfen- bein & Ambady, 2002). Ceea ce este și mai deranjant este faptul că oamenii au tendința de a nu fi foarte empatici atunci când unui membru din afara grupului i se întâmplă ceva rău și uneori chiar se bucură de acel rău (Kawakami et al.,2017). O cercetare a arătat că oamenii manifestă o activitate cerebrală în zona legată de recompense atunci când o țintă competitivă din punct de vedere social (extra-grup) trece prin suferințe fizice și emoționale (Cikara, Bruneau & Saxe, 2011). Identificarea implicată în extra-grup, stereotiparea și prejudecățile influențează capacitatea noastră de a înțelege emoțiile membrilor din afara grupului, precum și empatia și reacțiile noastre la nenorocirile membrilor din afara grupului (Kawakami et al.,2017). În încercarea de a reduce prejudecățile, s-a menționat că incluziunea și asemănările generale între grupuri trebuie evidențiate (Houlette et al., 2004; Stephan & Stephan, 2001 în Dovidio, Gaertner, Ufkes, Saguy & Pearson, 2016).

Reducerea prejudecăților poate fi activată atunci când oamenii se identifică mai mult cu un anumit membru al grupului (îi percep mai asemănători cu ei) și grija și empatia cresc cu privire la bunăstarea lor (de exemplu Cikara & Fiske, 2011; Cikara, Bruneau, van Bavel & Sakse, 2014 în Kawakami et al.,2017). Empatia înseamnă că „oamenii recunosc experiențele emoționale ale altora, experimentează senzații și emoții corespondente și sunt motivați să atenueze suferința celorlalți, ceea ce contribuie la comportamente de ajutorare (Cikara et al., 2011 p.149).

Se menționează că inducerea empatiei pentru o persoană dintr-un extra-grup poate îmbunătăți atitudinea față de întregul grup (vezi Batson, 1991 în Batson, Chang, Orr & Rowland, 2012).

Batson et al. (1997) a dezvoltat un model de atitudine empatie care susține că există mai mulți pași pentru a crește atitudinile pozitive față de un grup:

1. Adoptarea perspectivei unui individ în nevoie care este membru al unui grup stigmatizat (adică imaginarea modului în care individul este afectat de situația sa) conduce la creșterea sentimentelor empatice pentru acest individ.
2. Aceste sentimente empatice duc la o percepție a creșterii valorii bunăstării individului.
3. Presupunând că apartenența la grup a acestei persoane este un component important al situației sale, creșterea valorii ar trebui să generalizeze grupului ca întreg, crescând convingerile pozitive despre, sentimentele și îngrijorarea față de grup (Batson et al. (1997, p106).

Când ne uităm la adolescenți, cercetările au arătat că abilitatea de a arăta empatie a fost legată de victimizarea mai redusă a colegilor, probleme sociale și tulburări de internalizare, cum ar fi depresia (Gleason, Jensen-Campbell, & Icks, 2009). În plus, elevii care sunt mai capabili să perceapă, să înțeleagă și să își regleze emoțiile, arată o mai mare conștientizare emoțională, ceea ce duce la o mai bună înțelegere a emoțiilor despre sine și emoțiilor celorlalți și a consecințelor comportamentelor lor. Prin urmare, empatia joacă un rol important în promovarea adaptării psihologice și sociale în rândul tinerilor (Castillo, Salguero, Fernández-Berrocal & Balluerka, 2013). Controlul emoțiilor a fost corelat to inteligența emoțională, despre care vom discuta în continuare.

INTELIGENȚA EMOȚIONALĂ ȘI REZILIENȚA

Luând în considerare aceste rezultate, inteligența emoțională (EI) poate juca un rol important atunci când asistăm la maltratarea unui membru din afara grupului și la promovarea abilităților empatice.

El este abilitatea unei persoane de a:

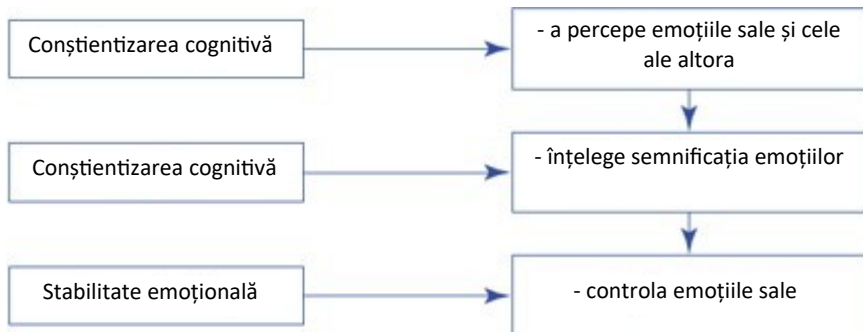

Figura 2: Modelul cascadă al EI (Robbins & Judge, 2015)

Persoanele care își cunosc emoțiile și pot citi indicii emoționale sunt mai eficiente în diferite aspecte ale vieții decât persoanele care au un EI scăzut. De exemplu, atunci când o persoană este capabilă să recunoască, să înțeleagă și să regleze emoțiile proprii și ale altora, acest lucru va crește abilitățile sale de a rezolva conflicte și de a crea relații mai sănătoase (Brackett, Rivers, & Salovey, 2011). În plus, EI poate influența dezvoltarea și menținerea relațiilor (Goleman 1995) și poate juca un rol important în calitatea relațiilor interpersonale (Saarni, 1999 în Schutte, Malouf, Bobik, Coston, Greeson, Jedlicka, Rhodes & Wndorf). O cercetare a arătat, de asemenea, că persoanele cu un grad scăzut de inteligență emoțională (și, prin urmare, care pot vedea mai puțin din perspectiva celuilalt) au atitudini rasiste mai subtile și prejudecăți (Onraet, Van Hiel, De Keersmaecker, Fontaine, 2017).

Când studiem literatura despre tineri, pentru studenții care au primit instrucțiuni despre EI, s-a creat un climat pozitiv în clasă (Râuri, Brackett, Reyes, Elbertson, & Salovey, 2012) și au resimțit mai puțină anxietate, stres social și depresie, decât studenții care nu au fost instruiți în EI (Ruiz-Aranda, Castillo, Salguero, Cabello, Fernández-Berrocal, & Bal-luerka, 2012; Ruiz-Aranda, Salguero, Cabello, Palomera, & Fernán-dez-Berrocal, 2012 în Castillo et al., 2013).

Reziliența duce la dezvoltarea pozitivă a tinerilor (Larson, 2006), iar empatia se dezvoltă extensiv în timpul adolescenței (Shellenbarger, 2013). Reziliența este utilă pentru adolescenți în obținerea unui simț sănătos al identității (Dent, 2016), în timp ce empatia ajută la dezvoltarea emoțională și competența socială în adolescență și viața de adult (Allemande, Steiger & Fend, 2014).

Reziliența este definită ca „procesul de adaptare în fața adversității, traumelor, tragediilor, amenințărilor, sau chiar surselor semnificative de stres, cum ar fi probleme familiale și de relație, probleme grave de sănătate, sau factori de stres la locul de muncă și factori de stres financiari (American Psycho- Logical Association, 2014). Lee, Cheung & Kwong (2012) în revizia lor asupra rezilienței, au prezentat cele trei aspecte principale, reziliența ca și capacitate, proces și rezultat. În toate aceste capacități, conceptul rezilienței este un concept important de dezvoltare pentru adolescenți. Reziliența este abilitatea de te recupera după experiențe stresante în mod eficient și rapid (Tugade & Fredrickson, 2004) atunci când cineva reușește acest lucru, el nu numai că obține un sentiment de auto-realizare, dar, de asemenea, îl face să creadă că este suficient de puternic pentru a face față oricărui greutăți în viitor, ceea ce îi induce sentimente pozitive chiar și în urma unor vremuri dificile. Rezistența acționează ca un factor de protecție care dezvoltă gânduri pozitive și conduce la caracteristici de personalitate sănătoase (Shastri, 2013).

S-a constatat că reziliența joacă un rol în promovarea și îmbunătățirea „stării de bine” a indivizilor, au constatat diverși cercetători (Kimberly, Chris- Topher & Kulig, 2000; Sourı & Hasanirad, 2011; Hasse et al., 2014; Fabio & Palazzeschi, 2015; Scoloveno, 2015). Rezistența pregătește un individ să lupte împotriva și să rămână vigilent în ceea ce privește orice tip de risc, acționând astfel ca un factor de descurajare a oricărui potențial comportament maladaptativ. Bunăstarea psihologică este de asemenea pozitiv influențată de empatie (Icks, 2003; Khajeh, Baharloo & Soliem- ani, 2014; Bourgault et al., 2015; Shanafelt, 2005; Choi et al, 2016; Morelliet al., 2017). Empatia dezvoltă imaginea de sine a unui individ și ajută la menținerea relațiilor (Chung, 2014) care contribuie la bunăstarea unui individ. Empatia este o componentă cheie a rezilienței (Brooks & Goldstein, 2003), deoarece atunci când cineva încearcă să înțeleagă perspectiva altora, el se pregătește, de asemenea, pentru a aborda orice situație care ar putea veni în calea sa. Punându-ne în situația altora, putem învăța reziliența fără să trecem prin situația stresantă. Diverși cercetători, de-a lungul anilor, au găsit o corelație pozitivă între empatie și reziliență (Samani et al., 2007; Grant & Kinman, 2014; Haramati & Weissinger, 2015; Smith & Hollinger-Smith, 2015).

Reziliența conferă individului o încredere de sine mai mare și o imagine de sine care îi permite să facă față în mod eficient stresului și emoțiilor negative și, prin urmare, joacă un rol important în sănătatea psihologică. Rutter (2008) a constatat că există o concepție greșită comună conform căreia oamenii care sunt rezilienți nu experimentează emoții sau gânduri negative și manifestă o stare de bine și un nivel ridicat de optimism în toate situațiile. Contrar acestei concepții greșite, realitatea rămâne că reziliența este demonstrată la indivizii care pot traversa eficient și relativ ușor crizele și utilizează metode eficiente pentru a le face față.

Un individ empatic are o percepție pozitivă asupra propriului sine rezultat din sentimentele și acțiunile sale empatică față de ceilalți. Conform modelului de activitate pozitivă al lui Lyubomirsky și Layous (2013), actele de bunățate și recunoștință față de ceilalți sporesc bunăstarea unui individ. Empatia sporește stima de sine și scopul vieții, dar suprasolicitarea emoției poate duce, de asemenea, la creșterea dificultăților fiziologice (Manczak, DeLoMGIS & Chen, 2016)

Poveștile leagă oamenii. După cum spune celebrul motto: „Inamicul este cineva a cărui poveste nu o cunoașteți încă”, se poate concluziona că prin poveștile pe care le cunoașteți veți înțelege mai bine proprietarul poveștii. Acest lucru îi face pe oameni să se cunoască și înțeleagă reciproc mai bine.

REFERINȚE

- Allemande, M., Steiger, A.E. & Fend, H. A. (2014). Empathy development in adolescence predicts social competencies in adulthood. *Journal of personality*, 83(2), 229-241.
- Bourgault, P., Lavoie, S., Paul-Savoie, E., Gregoire, M., Michaud, C., Gosselin, E. & Johnston, C. (2015). Relationship between empathy and well-being among emergency nurses. *Journal of emerging nursing*, 41(4), 323-328.doi: 10.1016/j.jen.2014.10.001
- Brooks, R. & Goldstein, S. (2003). *Nurturing resilience in our children: answers to the most important parenting questions*. New York: Contemporary Books.
- Choi, D., Minote, N., Sekiya, T. & Watanuki, S. (2016). Relationships between trait empathy and psychological well-being in Japanese university students. *Psychology*, 7, 1240-1247.

- Chung, M.S. (2014). Pathways between attachment and marital satisfaction: The mediating roles of rumination, empathy, and forgiveness. *Personality and individual differences*, 70, 246-251.
- Dent, M. (2016). *Building children's resilience*. Murwillumbah: Pennington Publications.
- Fabio, A. & Palazzeschi, L. (2015). Hedonic and eudaimonic well-being: the role of resilience beyond fluid intelligence and personality traits. *Frontiers in Psychology*, (6) doi: 10.3389/fpsyg.2015.01367.
- Grant, L. & Kinman, G. (2014). Emotional resilience in the helping professions and how it can be enhanced. *Health and Social Care Education*, 3(1), 23-34.
- Hasse, J.E., Kintner, E.K., Monahan, P.O. & Robb, S.L. (2014). The resilience in illness model, part1: exploratory evaluation in adolescents and young adults with cancer. *Cancer Nursing*, 37(3).
- Haramati, A. & Weissinger, P.A. (2015). Resilience, empathy, and well-being in health professions: An educational imperative. *Global advances in Health and Medicine*, 4(5), 5-6.
- Ickes, W. (2003). *Everyday mind reading*. New York: Prometheus Books.
- Isaacs, A.J. (2014) Gender differences in resilience of academic deans. *Journal of Research in Education*, 24(1).
- Khajeh, A., Baharloo, G. & Soliemani, F. (2014). The relationship between psychological well-being and empathy quotient. *Management Science Letters*, 4(6), 1211-1214.

- Kimberly, A., Christopher, K. & Kulig, J. (2000). Determinants of psychological well-being in Irish immigrants. *Western Journal of Nursing Research*, 22 (2), 123-143.
- Larson, R. (2006). Positive youth development, willful adolescents, and mentoring. *Journal of Community Psychology*, 34 (6), 677-689.
- Lee, T.Y., Cheung, C.K. & Kwong, W.M. (2012). Resilience as a positive youth development construct: a conceptual review. *Scientific World Journal*, 390-450. doi:10.1100/2012/390450.
- Lyubomirsky, S. & Layous, K. (2013). How do simple positive activities increase well-being? *Current Directions in Psychological Science*, 22 (57).
- Manczak, E.M., DeLomgis, A. & Chen, E. (2016). Does empathy have a cost? Diverging psychological and physiological effects within families. *Health Psychology*, 35, (3), 211-218.
- Morelli, S., Ong, D., Makati, R., Jackson, M. & JamilZaki, J. (2017). Empathy and well-being correlate with centrality in different social networks. *PANS*, 114 (37) 9843-9847.
- Rutter, M. (2006). Implications of resilience concepts for scientific understanding. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 1094, 1-12.
- Ryff, C.D. & Keyes, C.L.M. (1995). The structure of psychological well-being Revisited. *Journal of Personality & Social Psychology*, 69(4), 719-727.
- Samani, S., Jokar, B., Sahragardan. (2007). Resilience, mental health, and life satisfaction. *Psychiatry and Clinical Psychology Journal*, 13(3): 290-295.

- Scoloveno, R. (2015). A theoretical model of health-related outcomes of resilience in middle adolescents. *Western Journal of Nursing Research*, 37(3).
- Shanafelt, T. D., West, C., Zhao, X., Novotny, P., Kolars, J., Habermann, T., & Sloan, J. (2005). Relationship between increased personal well-being and enhanced empathy among internal medicine residents. *Journal of General Internal Medicine*, 20, 559-564. <http://dx.doi.org/10.1007/s11606-005-0102-8>.
- Shastri, P.C. (2013). Resilience: building immunity in psychiatry. *Indian Journal of Psychiatry*, 55(3), 224-234.
- Shellenbarger, S. (2013, October 15). Teens are still developing empathy skills. *The wall street journal*. Retrieved from: <https://www.wsj.com/articles/teens-are-still-developing-empathy-skills-1381876015>.
- Smith, J.L. & Hollinger-Smith, L. (2015). Savoring, resilience, and psychological well-being in older adults. *Aging and Mental Health*, 19(3), 192-200. doi: 10.1080/13607863.2014.986647. Epub 2014 Dec 4.
- Souril, H., & Hasanirad, T. (2011). Relationship between Resilience, Optimism and Psychological Well-being in Students of Medicine, *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 30, 1541-1544.
- Tugade, M.M. & Fredrickson, B.L. (2011). Resilient individuals use positive emotions to bounce back from negative emotional experiences. *Jurnalul Personalității și Psihologiei Sociale*, 86 (2), 320-333. Doi: 10.1037/0022-3514.86.2.320
- Vinayak S, Judge J. Rezistența și empatia ca predictorii ai bunăstării psihologice în rândul adolescenților. *Int J Health Sci Res*. 2018; 8(4):192-200.

3. CONSTRUIREA COMUNITĂȚII PRIN POVESTIRE

Traversând secolele și cele mai diverse latitudini, poveștile narate au însoțit copilăria și viața femeilor și bărbaților din toate rangurile, ajutând oamenii, încă din primii ani, să facă față dificultăților și temerilor.

Basmele au însoțit în mod tradițional fete și copii în acea tranziție dificilă între starea conștientă și somn. Și, cu înțelepciune, i-au acompaniat doar cu sonoritatea a vocii, lăsând imaginile să fie descoperite și imaginate de cei care le-au ascultat în întuneric.

Nararea și ascultarea poveștilor este o practică umană antică, elementară, care răspunde nevoii de a încerca să dea sens vieții.

Când în lume majoritatea populației era țărănească și trăia în mediul rural, narațiunea orală a constituit un mijloc foarte puternic de comunicare și creștere individuală și colectivă.

Credem că ideea că o comunitate este creată în jurul unei narațiuni comune este foarte apreciată. Se aplică comunităților mari, dar și grupurilor temporare mici, cum poate fi cea a unei clase de fete și băieți, care adesea se luptă să se simtă ca o comunitate. Narațiunea înseamnă libertatea de vorbire, schimbul de experiențe, aderarea la lumi, facilitarea identificării.

A spune o poveste, de exemplu propria poveste, sau o poveste inventată sau citită, este un act creativ. Tonul vocii, ritmul narațiunii, imaginile care se succed și cuvintele alese, spun multe despre persoana care povestește, îi dau o formă și o identitate creativă.

Tema identității în acest sens este esențială pentru povestiri, atât individual, cât și ca o comunitate. Ascultarea poveștilor creează o experiență comună.

Prin narațiuni, oricine experimentează direct puterea narațiunii, creând legături semnificative între indivizi și cu membrii comunității. După cum ne spun Hamilton și Weiss (2005): „Narațiunea este cea mai veche formă de educație. Oamenii din întreaga lume au spus întotdeauna povești ca o modalitate de a transmite convingerile lor culturale, tradițiile, și istoria generațiilor viitoare. De ce? Poveștile sunt în centrul a tot ceea ce ne face umani.”

Care sunt multiplele beneficii ale povestirilor? Povestirea și acțiunea se întrepătrund în interiorul cercului în care sunt incluse, oferind posibilitatea de a face propria cale de conștientizare, alianță, transformare, pentru a da formă emoțiilor, pentru a vorbi despre sine pentru a se regăsi, pentru a se face înțeleș, pentru a râde și a plânge. Povestirea și artele, în general, creează comunicare și încredere într-un grup sau într-o comunitate, pentru că acolo unde există împărtășire, se construiesc poduri și rețele, dincolo de diferențele sociale și culturale.

Povestirea are în special o gamă largă de aplicații în învățare și în școli. Povestirile ne învață, de asemenea, cum să recitim și să regândim. Istoria unește povestea și apropierea. În timp ce spui o poveste, vorbești un pic despre tine și poți folosi imaginația ta și cu imaginile tale poți transforma imaginația celor care te ascultă. Crearea poveștilor schimbă punctul de vedere, chiar și în citirile trecutului, poate că există un aspect psihologic neașteptat care te face să te simți în siguranță și liber. A povesti este un moment de libertate și pace, este un joc frumos.

4. DE CE CONTEAZĂ DRAMA (ROMILOR)?

Istoria teatrului și a dramei a dovedit de multe ori că o societate nu poate deveni decât o comunitate de oameni activi care sunt responsabili pentru faptele lor și care sunt capabili să-și influențeze propria soartă dacă membrii comunității se pot exprima în dramă și teatru. Operele lirice și epice - în mod similar muzicii sau artei plastice - se concentrează în principal pe emoții, stări de spirit și evenimente. În aceste opere, acțiunea personală, implicarea și afirmarea verbală a intereselor nu sunt o prioritate. Democrația greacă nu ar fi putut fi completă fără teatrul grec. În ascensiunea clasei de mijloc, William Shakespeare a jucat un rol crucial în Anglia, Molière în Franța, iar lucrările lui Arthur Miller, Eugene O'Neill sau Tennessee Williams au fost la fel de importante pentru a construi o democrație modernă în Statele Unite — doar pentru a menționa câteva societăți și câțiva dramaturgi. Fără dramele lui Cehov, nici lupta mai puțin reușită pentru a crea o clasă de mijloc puternică în Rusia la începutul secolului precedent nu poate fi înțeleasă. Cu excepția cazului în care comunitatea de romi nu este capabilă să creeze și să cunoască propria literatură dramatică și să înțeleagă, să cunoască și să interacționeze cu problemele succesului sau eșecului personajelor care sunt active „aici și acum”, să ia decizii și să își asume responsabilitatea, este imposibil să poată deveni activi și de succes fără propriile povești, scrise și interpretate de proprii membri.

Pentru a vedea cât de diversificat este contextul social al diferitelor comunități și personaje de etnie romă din întreaga Europă și pentru a vedea cât de diverși sunt eroii dramatici romi - în ceea ce privește valorile lor, provocările, deciziile, activitățile, rezultatele și impacturile, este important să avem o scurtă trecere în revistă privind piesele vizate și drama romilor în general, putem lucra în profunzime în metodologia noastră educațională.

5. EROUL

După ce am examinat potențialul impact al artei în general în ceea ce privește dezvoltarea oamenilor și modul în care aceasta aduce mai aproape membrii diferitelor grupuri, și după ce am văzut potențialul special al povestirii și dramei, acum vom prezenta conceptul de erou, care este relevant în toate dramele, deoarece acest model poate fi folosit și atunci când vorbim despre cetățeni activi.

Conceptul de Erou este valoarea neutră, ceea ce înseamnă că trăsăturile călătoriei eroului pot fi adevărate pentru toate personajele active (cetățeni activi), chiar dacă valorile lor nu sunt identice cu ale noastre, sau deciziile sau activitățile lor nu sunt acceptabile pentru noi. Unii eroi pot fi considerați pozitivi într-un grup și negativi în altul. Putem analiza și discuta detaliile călătoriei eroului, dar există unele aspecte care vor fi valabile pentru toate.

O situație provocatoare — Fiecare erou trebuie să experimenteze sau să vadă o situație provocatoare sau problematică în împrejurimile sale. Natura provocării poate fi existențială (de exemplu, un dragon vrea să-și mănânce iubita, sau o bombă nucleară va ucide mii de oameni în cazul în care nu acționează). Dar poate fi, de asemenea, mai mult legată de unele standarde etice (de exemplu, persoana moartă trebuie îngropată într-un mod tradițional, fetele virgine nu pot fi căsătorite împotriva voinței lor) sau chiar simbolic legate de unele standarde etice (ministrul trebuie să-și ceară scuze pentru ceva, fiica ar trebui să primească înapoi eșarfa de la bunica ei).

Uneori provocările pot fi legate de interesele opuse ale două grupuri diferite (de exemplu, pământul în cauză ar trebui să aparțină uneia sau altei națiuni) sau se pot referi și la emoții (de exemplu, nevoia răzbunării, fata care plânge ar trebui să zâmbească din nou).

De multe ori natura provocărilor este amestecată (de exemplu, interesul emoțional și opus apar, atunci când vreau să mă căsătoresc cu femeia iubită, în schimb un alt tip se va căsători cu ea în locul meu) sau natura sa poate fi interpretată diferit privindu-o din diferite aspecte (de exemplu, femeile musulmane trebuie să poarte o eșarfă din cauza standardului etic sau din cauza intereselor soților lor). Dar, în orice caz, într-o situație dificilă am putea vedea un erou, care poate nu are posibilitatea de a deveni un erou în vremuri obișnuite.

Trebuie să luăm în considerare, de asemenea, **rădăcinile** eroului (de unde provine, ce experiențe are), care este, de asemenea, conectat la valorile sale și poate fi caracterizat prin relațiile sale (în interiorul și exteriorul familiei, comunității, claselor, națiunilor). Viitoarele acțiuni ale eroului ar putea fi mai ușor de înțeles dacă rădăcinile, valorile și relațiile se arată în aceeași direcție, dar ele ar putea fi diverse și chiar contradictorii (de exemplu, în grupul meu toată lumea a urât grupul B, am fost învățat să lupt pentru grupul meu, dar mama mea a spus să fiu pașnic, sau nu am avut niciodată o experiență proastă cu grupul B și am avut o iubită din grupul B, deci ce pot face în cazul unui război între cele două grupuri?) Putem înțelege situația eroului și punctul său de vedere doar dacă luăm în considerare toate aceste elemente, împreună cu propriile caracteristici fizice, mentale și spirituale, deschise și ascunse. Cu toate acestea, poți deveni un erou chiar dacă ești mic, slab și timid în unele situații.

După aceea, eroii iau întotdeauna decizii — și de obicei aleg opțiunea mai dificilă pe care majoritatea oamenilor nu o agreează. Să lupți cu un dragon sau să lași oamenii să se ascundă în pivnița ta pentru ca ei să se poată ascunde de naziști sunt alegeri mai dificile decât să plângi împreună cu ceilalți când dragonul o mănâncă pe față, sau să spui că nu-i poți găzdui, pentru că e periculos pentru tine.

Dar ceea ce este greu sau este provocator pentru o persoană poate fi destul de diferit pentru alta, în funcție de circumstanțele fiecăruia (nașterea unui copil la vârsta de 14 ani nu este o decizie dificilă în unele comunități, între timp în altele este) și trăsăturile lor personale sunt, de asemenea, determinante (pentru unii este greu să tacă, pentru alții este greu să spună ceva într-o situație tensionată).

Luarea deciziilor este uneori condusă de instincte și adesea sunt conștiente ca urmare a unei analize aprofundate a posibilelor efecte ale deciziilor noastre. Dar, în ambele cazuri, există un punct în care, într-un fel, un „Da” este exprimat de persoană, de corpul, sufletul sau gura lui/ei.

După ce decizia a fost luată, există întotdeauna o **acțiune** . Poate fi extrem de diversă în ceea ce privește genul activității (luptă fizică sau verbală, truc, abordare pașnică etc.) și poate dura, de asemenea, pentru o perioadă foarte scurtă de timp, doar pentru câteva minute, sau poate dura mult (de exemplu, zeci de ani de viață cu un copil cu probleme psihice). Putem avea aspecte diferite în cazul în care activitatea este normală, sau foarte extremă, și există acte eroice mai mici și mai mari în funcție de punctele noastre de vedere. Dar ceea ce este întotdeauna important ca activitatea dată să aducă o **schimbare** — poate fi o schimbare în viața eroului, a propriei comunități sau a întregii lumi. Schimbarea poate fi directă (de exemplu, atunci când rezolvăm problema dată) sau indirectă (când eroul eșuează — și poate deveni și o victimă - dar servește drept exemplu inspirator pentru alte persoane sau pentru generațiile următoare).

Pe lângă acest model al eroului — folosit de Teatrul Independent, există și alte modele relevante care pot fi folosite.

În *Eroul cu o mie de chipuri*, Joseph Campbell a demonstrat că multe dintre cele mai populare povestiri au împărtășit o formulă specifică, chiar și peste mii de ani și culturi.

Formula este acum comună, cunoscută ca structură mitică, sau călătoria eroului. Împreună cu o structură specifică etapizată, călătoria eroului are o distribuție repetată de personaje, cunoscute sub numele de arhetipuri de personaje. Iată cele opt arhetipuri care pot fi întâlnite:

1. EROUL:

Eroul este ghidul personal al publicului în timpul aventurii, adică poveștii. Este esențial ca publicul să se poată referi la el deoarece experimentează povestea prin ochii lui. În timpul călătoriei, eroul va părăsi lumea cu care este familiarizat și va intra într-una nouă. Această lume nouă va fi atât de diferită încât orice abilitate pe care eroul a avut-o anterior nu va mai fi suficientă. Împreună, eroul și publicul vor stăpâni regulile lumii noi și vor salva ziua.

2. MENTORUL:

Eroul trebuie să învețe cum să supraviețuiască în lumea nouă incredibil de repede, deci mentorul apare pentru a-i da o șansă să lupte. Acest mentor va descrie modul în care funcționează noua lume și va instrui eroul cum să folosească orice abilități native pe care le are. Mentorul va oferi eroului, de asemenea, un echipament, deoarece la nivelul unu eroul nu are niciodată arme sau armuri potrivite. Adesea, mentorul va îndeplini o altă sarcină importantă - schimbarea intrigii. Eroii pot fi reticenți în a părăsi lumea pe care o cunosc pentru una necunoscută. Odată ce eroul este pe calea cea bună și are ceea ce are nevoie pentru a supraviețui, mentorul dispare. Eroii trebuie să lupte fără ajutorul lui.

3. ALIATUL:

Eroul va avea unele mari provocări, care sunt prea mari ca o singură persoană să le poată face față singură.

Vor avea nevoie de cineva care să distragă atenția paznicilor, să intre în incintă, sau să le ducă echipamentul. În plus, călătoria ar putea deveni un pic plictisitoare fără un alt personaj cu care să interacționeze.

4. VESTITORUL:

Vestitorul apare aproape de începutul intrigii pentru a anunța nevoia de schimbare în viața eroului. Ei sunt catalizatorii care au pus întreaga aventură în mișcare. În timp ce aduc adesea vești despre o amenințare pe un ținut îndepărtat, ele pot, de asemenea, pur și simplu să arate eroului nemulțumit o imagine tentantă a unei vieți noi. Ocazional, ei arată eroul, alegându-l pentru o călătorie pe care altfel nu ar face-o.

5. ȘARLATANUL:

Șarlatanul aduce distracție și umor poveștii. Când vremurile sunt sumbre sau tensionate emoțional, șarlatanul oferă publicului o pauză bine meritată. Adesea, șarlatanul are o altă ocupație: provocarea status quo-ului. Un șarlatan iscusit oferă o perspectivă exterioară și ridică întrebări importante. Acesta este, de asemenea, excelent pentru a nuanța povestea sau acțiunile altor personaje.

6. METAMORFUL:

Metamorful estompează linia dintre aliat și inamic. Adesea, el începe ca un aliat, apoi trădează eroul într-un moment critic. Uneori, loialitatea lor este pusă sub semnul întrebării în timp ce se clatină înainte și înapoi. Indiferent, aceștia oferă o combinație tentantă de atracție și posibil pericol. Metamorfiile beneficiază de povești prin crearea unor relații interesante între personaje și prin adăugarea de tensiuni în scene pline de aliați.

7. PAZNICUL:

Paznicul, sau apărătorul graniței, testează eroul înainte de a se confrunța cu mari provocări. Acesta poate apărea în orice etapă a poveștii, dar întotdeauna blochează o intrare sau o graniță de un anumit fel. Mesajul lor către erou este clar: „Du-te acasă și uită ținta ta”. Ei au, de asemenea, un mesaj pentru public: „În acest fel se arată pericolul”. Apoi, eroul trebuie să-și dovedească valoarea răspunzând la o ghicitoare, furișându-se sau învingând gardianul în luptă.

8. UMBRA:

Umbrele sunt răufăcători în poveste. Ele există pentru a crea amenințări și conflicte, și pentru a da eroului ceva cu care să se lupte. Ca multe alte arhetipuri, umbrele nu trebuie neapărat să fie personaje. Umbra este deosebit de eficientă dacă oglindește eroul într-un fel. Arată publicului persoana diferită care ar putea deveni eroul dacă alege o cale greșită și scoate în evidență lupta interioară a eroului. Acest lucru, la rândul său, face succesul eroului mai semnificativ.

6. METODOLOGII LEGATE DE ARTA SI MUNCA TINERILOR

După ce am prezentat potențialele artistice generale și conceptul de erou, este important să examinăm metodele organizațiilor partenere și alte inițiative din țările lor. De asemenea, putem construi în mod eficient aceste elemente în realizarea acestui proiect.

Italia:

Metodologia lui Rampa Prenestina se bazează pe impactul fundamental al limbajelor artistice, cu accent pe procesele și instruirile educaționale creative ale copiilor, tinerilor și adulților în formarea profesională. Practica pe care am elaborat-o în ultimii 20 de ani în acest domeniu a fost inspirată de activitatea pedagogilor precum Franco Lorenzoni, Paulo Freire, Josè Antonio Abreu. Activitatea lor contribuie la experiența educațională a lui Sebastiano Spinella și a colegei sale Ursula Mainardi, reprezentanții Asociației. Aceștia au o vastă experiență în domeniul artei teatrale, inclusiv în circ, muzică, povestire și joc creativ în general.

Contaminarea diferitelor domenii de formare, cum ar fi educațională, socială și terapeutică, a favorizat construirea unei idei de metodologie activă și deschisă pentru a fi aplicată în contexte și situații diferite. Obiectivul principal este de a oferi și stimula un proces creativ și reflexiv, care vizează dobândirea de abilități și sensibilizarea potențialului și capacităților oamenilor. Munca în grup favorizează întotdeauna creșterea și evaluarea individuală și creează un context intim și protejat, facilitând procesul personal de a da formă emoțiilor și gândurilor în perspectiva echilibrului și a unei mai mari conștientizări.

Prin instrumentele de teatru, muzică și circ, povestiri, jocuri creative și muzică, intenționăm să creăm o cale expresivă personală și colectivă, să descoperim și să ne întărim identitatea și imaginea de sine „eroic”.

La fel ca celelalte arhetipuri extrase din imaginația colectivă, arhetipul eroului poate fi urmărit prin povești tradiționale și netradiționale, povestiri, legende precum și povești personale. Aceasta ne va permite să facem lumină asupra obiectivelor metodologiei noastre și să consolidăm impactul acesteia.

EXEMPLE DE INSTRUMENTE DE LUCRU

- Copilărie și jocuri de stradă. (Jocuri tradiționale și bine-cunoscute pentru copii, ușor de recunoscut de către participanți, le folosim ca primă abordare atunci când vizităm tabăra și invităm copiii să se joace împreună. Scopul este de a stabili o primă conexiune și de a trezi în ei dorința de a participa. Mai târziu, aceleași jocuri sunt elaborate pas cu pas într-o structură teatrală.)
- Jocuri cooperative. (Jocuri relaționale colective care vizează crearea de relații între participanți, ajutându-i să se cunoască reciproc și să depășească barierele precum neîncrederea și timiditatea.)
- Jocuri de concentrare și atenție. (Dezvoltarea abilităților participanților, care arată adesea lipsa de concentrare, în special în grupuri de colegi, care sunt necesare pentru munca ulterioară.)
- Jocuri de încredere, contact și relație. (Pentru a-l cunoaște pe celălalt și pentru a construi încredere între membrii grupului.)
- Jocuri de descoperire și gestionare a spațiului. (Participanții locuiesc adesea în spațiul restricționat al taberei, în încăperi mici, cabane, rulote, cu puțină experiență în sălile de formare. Este important să le arătați o percepție diferită a spațiului. Ei au nevoie de o experiență reînnoită în utilizarea spațiului în mediile relaționale și teatrale, cum ar fi spațiul intim, spațiul relațional, spațiul social, spațiul de desfășurare.)

- Spectacole expresive și improvizație teatrală. (Îmbunătățirea prezenței pe scenă, elocvența, limbajul corpului, abilitățile de actorie, abilitatea de a vorbi în public.)
- Utilizarea măștii și teatrul de păpuși.
- Muzicalitatea și ritmul, descoperirea instrumentelor muzicale, folosirea vocii în vorbire și în cântat. (Este un pas foarte important în dezvoltarea propriului mod personal (sau a modurilor) de exprimare, poate duce la descoperirea abilităților muzicale, dar contribuie în principal la îmbunătățirea recunoașterii diferitelor modalități de ton și ritmuri de comunicare.)
- Prezentarea propriei persoane (primul pas important pentru a dobândi conștiința propriei identități și unicități dincolo de viața de zi cu zi. Pentru a descoperi eroul și eroina în sine, în viața ta și în viața altora, un exemplu de erou și o eroină în jurul nostru. A se vedea pe sine și pe semenii lor cu ochi noi.)
- Clovnul: a râde de sine în căutarea ușurinței. (A descoperi valoarea autoironiei, poezia simplității, valoarea de a-i face pe ceilalți să zâmbească; a recunoaște și împărtăși propria fragilitate și a ajunge la punctul de a realiza că adesea este ceea ce avem în comun cu toată lumea.)
- Invenție și povestire. (Pregătirea imaginației, consolidarea capacității de a transforma evenimentele din viața de zi cu zi în întâmplări epice.)
- Trezirea imaginației și a memoriei personale. (Prin ilustrații, fotografii, muzică și cântece, de asemenea, prin experiențe senzoriale cum ar fi mirosul și atingerea.)

EXEMPLU DE ÎNTÂLNIRE DE LABORATOR (2-3 ORE)

- Bine ați venit
- Prezentare individuală prin jocuri
- Descoperirea spațiului personal, social și structural prin jocuri
- Practica instrumentelor creative și expresive (jocuri teatrale, instrumente de circ , clovni, cântece)

- Improvizații pentru a pune în practică instrumentele date
- Munca în grupuri mici sau indivizii dau formă stimulilor expresivi
- Prezentarea lucrării în fața altora
- Discuție și schimb de sentimente și opinii într-un grup
- Încheiere cu relaxare
- Salutări finale.

România:

Instrumentul nostru principal (Giuvlipen) în timpul activităților noastre este arta cu un mesaj social clar.

Credem că putem oferi schimbări sociale prin utilizarea teatrului deoarece are puterea de a face autoritățile publice să empatizeze și să conștientizeze problemele cu care populația romă trebuie să se confrunte în jurisdicția lor.

Asociația Actorilor Romi a fost fondată în noiembrie 2015 de un grup de actori, artiști și experți culturali romi, cu scopul de a crea o structură de reflecție și acțiune în domeniul artei, ca formă de combatere a excluziunii romilor. Obiectivele Asociației Actorilor Romi sunt: integrare culturală, inovație artistică și culturală în artă și mai ales în teatru, promovarea drepturilor romilor prin artă. Asociația Actorilor Romi a fost creată la București, într-un spațiu cultural activ, cu misiunea de a spori accesul grupurilor vulnerabile la produse de artă și de a folosi arta pentru a susține aceste grupuri vulnerabile.

Din 2014, când Giuvlipen a fost fondat ca grup informal, am observat că arta are capacitatea de a crea un spațiu pentru discutarea serioasă a problemelor sociale ale comunităților specifice și poate produce schimbări concrete pentru public și comunitățile lor.

Discutând aceste subiecte cu romii în ateliere de teatru al asupriților / ateliere de teatru forum și după spectacole, dorim să creăm spații care să poată fi dezvoltate mai departe prin dezbateri și înființarea unor grupuri de sprijin pentru persoanele aflate în dificultate.

Giuvlipen a organizat ateliere de teatru în cadrul proiectului „Phenja. Violența împotriva femeilor nu are culoare!”, un proiect implementat de Asociația E-Romnja. Temele atelierelor au fost: violența împotriva femeilor rome, căsătoria timpurie, abandonul școlar, inegalitatea de gen. Forumul workshop-uri de teatru au avut loc la Giurgiu și Giulești împreună cu participanții romi. În perioada noiembrie 2015 — martie 2016, Giuvlipen a organizat ateliere de teatru pentru comunitatea romă din Valea Seacă, Bacău. Atelierele s-au axat pe migrația Romă, violența împotriva femeilor rome și rasismul în sistemul de sănătate etc.

În 2017 am demarat două workshop-uri de teatru în două comunități rome (Mizil și Ferentari) ca parte a proiectului Sasto Vesto! proiect, susținut de OSF. În prima parte a proiectului, în primăvara anului 2017, am început să lucrăm cu comunitățile de romi din Ferentari (Ferentari, sănătate în retragere) și Mizil (Aveți grijă de sănătatea dumneavoastră!), în parteneriat cu asociația E-Romnja. Spectacolul de teatru a fost jucat în comunitate, la „Centrul comunitar Stela și Dana”, cu coordonarea lui Zita Moldovan.

Mizil este unul dintre orașele cu cel mai mare număr de persoane infectate cu HIV din România, iar în fiecare an, unul sau mai mulți tineri din comunitățile de romi mor din cauza lipsei de tratament. Familiile acestor tineri, din cauza lipsei de informații și a ignoranței cu privire la HIV/SIDA, sunt adesea stigmatizate și judecate în mod greșit pentru boala copiilor lor.

Lipsa educației medicale afectează comunitatea în multe feluri, de exemplu, fetele tinere nu sunt încurajate să meargă la ginecolog, deoarece au impresia că este necesar doar după ce au început viața sexuală.

Spectacolul nostru din comunitatea romă din Ferentari a avut loc în perioada în care primarul Sectorului 5 a închis Centrul de Servicii Sociale Caracuda din Ferentari, comițând astfel un abuz împotriva sănătății publice a persoanelor nevoiașe din acest cartier. În solidaritate, multe asociații au semnat o petiție împotriva abuzurilor autorităților. Reprezentanții ONG-urilor și activiștii locali au discutat despre posibilele căi și forme de rezistență legate de problemele de sănătate ale comunității în absența autorităților.

În 2018, proiectul a continuat cu spectacole de teatru realizate cu reprezentanți ai comunităților rome din Colentina și Ferentari, București. „Sasti Vesti” („Sistemul de Sănătate Publică in/accesibil pentru femeile rome: povești din comunitatea Boldean”) și „Sunt ... (Sistemul de sănătate publică in/accesibil pentru femeile rome: poveștile din Ferentari)” au avut loc în compania mai multor reprezentanți ai Facultății de Sociologie și Asistență Socială a Universității din București.

Tema centrală a celor două evenimente a fost lipsa accesului femeii rome la sistemul de sănătate publică și lipsa drepturilor lor de reproducere, subliniind atât spațiul intim al familiei, cât și al comunității, precum și relația dintre pacient sau pacientul rom și medicul de familie. Am discutat în ce măsură stereotipurile etnice și etichetele sociale le pot influența viața. „Sasti Vesti” a fost coordonată de actrița Zita Moldovan.

Sasto Vesti a folosit teatrul de forum ca mecanism social pentru a sensibiliza și a crea empatie din partea personalului medical și a autorităților de stat (care se aflau în public) cu privire la accesul romilor la serviciile medicale. Spectacolele de teatru de forum au reunit membrii a două comunități de romi, oferind contextul pentru a avea o dezbatere cu privire la problemele reale ale accesării serviciilor medicale.

Workshop-urile de teatru forum au informat și au împuternicit două comunități de romi cu privire la drepturile lor, au stabilit o comunicare semnificativă între comunitățile de romi și serviciile de asistență medicală prin crearea unui spațiu sigur pentru dialog și cunoaștere reciprocă. Spectacolele de teatru create în urma atelierelor au fost susținute de participanți. Cele două spectacole promovează drepturile romilor provenind din comunitățile vulnerabile și sporesc gradul de conștientizare cu privire la diverse probleme de sănătate cu care se confruntă populația romă.

Folosind instrumente artistice, scopul a fost de a împuternici comunitățile de romi în lupta cu discriminarea sistemică și atitudinea negativă a autorităților locale, care afectează în mod direct precaritatea vieții lor și condițiile lor de sănătate.

Proiectul a răspuns întrebărilor privind accesul la servicii medicale specifice necesare comunității prin intermediul workshop-urilor și al spectacolelor de teatru forum. De asemenea, au avut un rol educațional oferind informații relevante cu privire la problemele specifice cu care se confruntă comunitățile rome și unui public mai larg.

Furnizorii de asistență medicală au avut ocazia să vadă perspectiva directă a comunităților cu care ar trebui să lucreze, să se confrunte și să demonteze stereotipurile existente privind romii (de exemplu, există un stereotip conform căruia romii nu au acces la asistența medicală din motive culturale sau lipsa de educație). Workshop-ul de teatru a oferit mecanisme accesibile pentru a crea narațiuni personale referitoare la accesul la servicii de sănătate și la forme de solicitare a schimbării. De asemenea, prin cele două spectacole ale lui Giuvlipen, am angajat reprezentanți ai altor ONG-uri, precum și intelectuali, artiști și activiști pentru a căuta soluții la problemele specifice de sănătate ale comunităților de romi.

Unele dintre problemele pe care le-am identificat ca fiind cele mai importante în multe comunități de romi săraci au fost lipsa actelor de identitate care pot oferi acces la sistemul de sănătate, precum și lipsa infrastructurii, ghetoizarea și izolarea comunității, precum și stereotipuri culturale negative care contribuie la faptul că accesul romilor la serviciile de sănătate este limitat.

În fiecare comunitate pe care am selectat-o, am organizat workshop-uri de teatru de 3 săptămâni, bazate pe discuții și improvizații ale problemelor specifice apărute în decursul celor două luni.

Am avut întâlniri cu oamenii din cele două comunități, care au fost invitați de facilitatorii comunitari ai proiectului, am avut discuții deschise despre furnizorii de servicii medicale, probleme comunitare și pe baza acestor întâlniri, precum și pe baza cunoștințelor facilitatorilor, am format un grup de 5 membri ai fiecărei comunități care au fost disponibile pentru a participa la workshop-uri și împreună am dezvoltat povestea spectacolului de teatru forum. Ca urmare a experienței workshop-urilor anterioare, am dorit să includem mai multe femei în workshop-uri și să ne concentrăm asupra problemelor specifice cu care se confruntă femeile.

Toate aceste activități și preocupări s-au reflectat în două spectacole, destinate unui public mai larg de teatru din București. Cele două spectacole au fost, de asemenea, susținute în comunitățile în care am avut workshop-urile.

Principalele probleme legate de accesul la serviciile de sănătate ale comunității au fost puse în cadrul acestor spectacole de teatru care au mediat un dialog între comunitate și cele mai relevante autorități responsabile de accesul romilor la serviciile medicale.

Prin proiectul nostru am dorit să influențăm medicii de familie, asistenții medicali, managerii administrativi din instituțiile medicale, dar și autoritățile locale, Protecția Copilului, Prefectura, Serviciile de asistență socială, Poliția, primarul, liderii comunității locale - factorii de decizie care pot influența îmbunătățirea condițiilor de sănătate a romilor și, de asemenea, pot schimba percepția lor negativă asupra romilor.

Ungaria:

După cum am menționat mai sus, în Ungaria au existat numeroase inițiative educaționale - și artistice - axate pe abilitarea romilor și inițiative de informare și formare a atitudinii care vizează membrii majorității cu privire la comunitățile de romi. Majoritatea inițiativelor sunt lansate de ONG-uri private, între timp există și inițiative realizate de stat. Există programe de teatru pe termen lung cu obiective educaționale și de dezvoltare comunitară, unde membrii unor comunități de romi sunt implicați în producții de teatru, care au de obicei o abordare participativă.

Aceste inițiative sunt de obicei conduse de profesioniști non-romi, care facilitează munca comunității - inclusiv concentrarea subiectelor, care sunt relevante pentru comunitate, schimbul de povești, construirea dramaturgiei, realizarea de repetiții și spectacole ulterior. Acest tip de teatre comunitare dezvoltă competențele și stima de sine a membrilor grupului creativ, între timp prezintă problemele și abordările acestor comunități membrilor publicului țintă (de obicei cei din majoritate), pentru a informa și sensibiliza aceste probleme și valorile și provocările comunităților defavorizate. Astfel de inițiative au fost realizate de Káva, Sajátszínház și Utcaszak, printre alții. Acestea sunt exemple pozitive, dar avem câteva comentarii critice. Pe de o parte, chiar dacă producțiile au fost construite pe poveștile comunităților de romi foarte des, procedura de creare și concentrarea pe probleme sunt facilitate de profesioniștii non-romi, ceea ce reprezintă un obstacol în auto-reprezentare. Iar pe de altă parte, spectacolele au fost realizate doar de către romi care provin din comunități, ceea ce creează un grup separat (cu lideri non-romi).

Când Teatrul Independent din Ungaria a realizat programe teatrale pe termen lung pentru a educa tinerii și a-i implica în realizarea și diseminarea spectacolelor de teatru — de obicei am încercat să creăm echipe interetnice și în conducerea artistică / educațională a existat întotdeauna și auto-reprezentare a romilor. De asemenea, în poveștile spectacolelor dorim să includem diverse aspecte sociale relevante. În aceste programe ne-am concentrat și pe o parte foarte intensă și strictă a educației artistice (chiar 15 ore pe săptămână) și am asigurat o bursă pentru tineri (care a fost plătită integral numai celor care au fost aleși la timp pentru repetițiile într-o anumită lună) — ceea ce a asigurat că unii dintre tinerii implicați au devenit, de asemenea, profesioniști de teatru mai târziu și toți au învățat o puternică etică a muncii.

În acest fel, ne concentrăm și asupra abilitării profesionale a tinerilor vizați. De aceea lucrăm doar cu cei care doresc cu adevărat să facă multe pentru a-și atinge obiectivele — aspect care este mai puțin deschis pentru toată lumea decât în cazul proiectelor „limitate”, care au ca scop implicarea unui grup țintă mai larg și în care producția artistică și dezvoltarea profesională sunt mai puțin importante decât împuternicirea și dezvoltarea comunităților în general.

WORKSHOP REALIZAT DE ROMI DESPRE ROMI

Trebuie să menționăm Fundația Uccu, o organizație care a realizat workshop-urile pe tema identității romilor și a problemelor legate de romi la clase din diferite școli frecventate predominant de majoritate. Workshop-urile lor sunt organizate de tineri romi. Scopul inițiativei este de a asigura întâlniri personale și discuții între romi și ne-romi, iar pe baza faptelor, poveștilor personale și experiențelor comune îmbunătățesc atitudinea participanților la atelier față de romi. Considerăm că această oportunitate este deosebit de importantă din punctul de vedere al dezvoltării studenților vizați și al abilitării tinerilor romi care țin workshop-urile. Singurul lucru pe care îl considerăm problematic din punctul nostru de vedere este că workshop-urile sunt organizate doar de facilitatori romi — astfel încât nu oferă oportunitatea de a arăta cooperarea incluzivă între romi și non-romi și de a include aspecte interetnice în discuție din partea facilitatorilor.

Din aceste motive, în workshop-urile noastre încercăm întotdeauna să lucrăm cu un rom și un facilitator non-rom și încercăm, de asemenea, să avem un singur bărbat și o femeie la conducere, pentru a prezenta un bun exemplu de cooperare interetnică și intergen, și pentru a asigura prezența unor diferite aspecte în timpul workshop-ului. Un alt aspect important legat de metodele Uccu și activitățile noastre anterioare este că uneori este mai puțin eficient să ne concentrăm prea direct asupra subiectului referitor la care dorim să schimbăm atitudinea generală.

Deoarece astfel de intervenții directe pot avea un impact controversat în cazul în care participanții au sentimentul că dorim să apăsăm un mesaj asupra lor. Așadar, uneori preferăm să ne concentrăm pe subiecte diferite (de exemplu, teatru, povești despre eroi etc.) — care se întâmplă să aibă aspecte legate de romi, în loc să ne concentrăm pe subiecte „rome”.

În ceea ce privește mesajele directe ale workshop-urilor, punctul nostru de vedere este că nu este bine să aducem o ideologie puternică sau un mesaj direct participanților - în schimb, subliniem valoarea respectării diferitelor opinii, a spațiului sigur și a gândirii critice - deoarece, dacă formatorii doresc să dea curs anumitor narațiuni (de exemplu, discriminarea structurală este principalul motiv pentru situația romilor, deci instituțiile și majoritatea au toate responsabilitățile) poate avea un impact controversat asupra participanților. În activitatea noastră, abordarea neutră și deschisă a formatorilor este deosebit de importantă, ceea ce este destul de dificil de respectat, în special în situațiile în care un participant folosește discursuri de ură împotriva comunităților de romi. Odată, la începutul unui workshop, unul dintre participanți a întrebat: „Este o problemă dacă urăsc romii?” Romii și facilitatorii non-romi nu au dat dovadă de frustrare, doar au spus cu blândețe: „Nu, nu este o problemă, am venit aici să vorbim și despre gândurile tale”.

IMPACTURILE INDIRECTE ALE GAMIFICĂRII

Așa cum s-a menționat mai sus, uneori efectele indirecte ale workshop-urilor sunt mai puternice decât cele directe. Când folosim jocuri, construim pe acest fenomen. Există inițiative care nu invită participanții să „învețe sau să discute despre romi”, ci să joace un joc. Poate fi un joc de tablă — în cazul Sociopoly, de exemplu — în cazul în care grupurile de participanți primesc un personaj al diferitelor familii defavorizate care trăiesc într-un sat, unde se confruntă cu situații diferite, trebuie să ia decizii împreună și să experimenteze că oricât de greu ar încerca, nu au suficiente resurse financiare pentru a evita solicitarea de împrumuturi și/sau pentru a asigura lucruri de bază, cum ar fi alimente, încălțăminte sau ochelari pentru copiii lor.

În jocul detectiv „Grid” al Fundației Autonomia și în „Detectivity” participanții trebuie să rezolve misterul crimei. În timpul jocului, aceștia primesc informații despre provocările comunităților de romi și au o discuție personală cu un personaj de etnie romă — jucat de o persoană romă. În ambele situații de gamificare obiectivul direct este de a câștiga un joc pentru a rezolva o situație, și un efect indirect este că ei primesc informații, se întâlnesc cu o persoană de etnie romă dezavantajată, sau pot experimenta provocările acestor oameni în cadrul jocului. Impactul indirect este cu adevărat relevant, cum ar fi întâlnirea cu o persoană romă. Putem menționa, de asemenea, metoda de vânătoare de comori care a fost, de asemenea, încercată în scopuri de educație socială. Instrumentele de joc mai mici sunt, de asemenea, utile în ateliere pentru a implica, reîmprospăta, conecta, energiza sau dezvolta participanții. Fără gamificare, prezentările frontale și uneori chiar discuțiile interactive nu pot fi destul de interesante pentru tineri. Din acest motiv, încercăm să implicăm gamificarea în atelierele de lucru și, de asemenea, în programele de dezvoltare educațională sau artistică mai lungi în care lucrăm.

ARTA CA INSTRUMENT DE ABILITARE ȘI UN INSTRUMENT PENTRU ÎMPĂRTĂȘIREA POVEȘTILOR ȘI A MESAJELOR

Poate că cea mai relevantă și mai răspândită inițiativă care folosește arta pentru abilitarea tinerilor romi este „Knowledge6Power”, care a creat cântece și videoclipuri cu implicarea tinerilor romi. Textele de poezie rap/slam se concentrează pe importanța educației — dar într-un mod modern, amuzant și ușor de utilizat. Cântecele vorbesc băieților romi și îi inspiră să studieze și să se concentreze asupra propriului potențial, nu asupra problemelor externe.

Acest aspect este deosebit de important din punctul nostru de vedere. Nimeni nu a devenit mai puternic sau mai reușit pentru că altora le-a fost milă de el, ci pentru că și-au dat seama că situația nu este una bună și este cauzată de circumstanțe externe obiective pe care nu le controlează. Pe de altă parte, este foarte important să se formuleze mesaje de abilitare într-un limbaj și cu un stil relevant pentru publicul vizat. Auto-reprezentarea a fost, de asemenea, realizată în acest proiect. Instrumentul pentru crearea unei melodii scurte împreună cu un grup este, de asemenea, un bun mijloc de a împărtăși povești și valori, care sunt relevante pentru noi. În plus, crearea de versuri și muzică este adesea mai atractivă pentru tinerii dezavantajați decât scrierea unui text.

În atelierelor noastre, de obicei le oferim participanților posibilitatea de a lucra la unele dintre poveștile lor și de a crea unele produse creative într-un mod cooperativ (de exemplu, videoclipuri scurte, o scenă de teatru, materiale scrise, desene animate etc.). Genul poate fi, de asemenea, dat seama de membrii grupului în funcție de povestea și mesajul pe care doresc să lucreze și să îl difuzeze. Procesul cooperativ de creare dezvoltă competențele cooperative, lucrul creativ dezvoltă auto-exprimarea, iar rezultatul oferă o experiență de succes care dezvoltă și stima de sine. O poveste (despre eroi) poate fi împărtășită și discutată în mai multe moduri. Vom evidenția povestirea, scrierea scrisorilor / jurnalului, înregistrarea audio a unei povești, realizarea unui scurt videoclip și diferite forme de teatru, cum ar fi teatrul de forum, teatrul de imagine sau metoda proprie TheDe (Teatru și Dezbatere) - atunci când participanții pot alege un personaj legat de o anumită situație problematică și trebuie să dezbată cu ceilalți din punctul de vedere al personajului. Acest lucru este util în situațiile de dezbatere, deoarece aspecte mai extreme sau speciale pot apărea mai degrabă prin intermediul „personajelor” decât prin punctele de vedere ale participanților. Personajul asigură, de asemenea, siguranța participanților.

Cele mai interesante și valoroase lucrări și povestiri ale participanților sunt, de asemenea, împărtășite în blogul proiectului Teatrului Independent, care asigură că poveștile și mesajele tinerilor (romi) pot ajunge la membrii societății mai largi și pot avea impact asupra membrilor săi. Desigur, împărtășim videoclipurile și/sau textele doar cu consimțământul creatorilor.

Metodologia atelierelor pilot despre Eroi Romi — care servește ca bază importantă a acestui proiect va fi descrisă ulterior.

Spania:

Dorim să prezentăm câteva dintre strategiile de intervenție pe care grupul nostru le-a folosit în ultimii douăzeci și cinci de ani de practică teatrală din Spania:

POVESTIREA:

Sesiunile de povestiri sunt de obicei intervenții punctuale care nu au continuitate în timp și, prin urmare, sunt oportunități bune de sensibilizare, dar poate nu atât de interesante pentru schimbările pe termen lung. Ceea ce facem de obicei atunci când facem sesiuni de Povestiri despre Romi, este să începem prin a pune întrebarea: Dacă spun cuvântul „rom”, ce vă vine în minte? Participanții sunt rugați să reacționeze fără să se gândească prea mult, într-o manieră spontană. Cuvintele (sau propozițiile) care ies sunt scrise pe o tablă (sau un dispozitiv similar). Povestitorul nu adaugă comentarii, dar dacă dialogul dintre participanți o cere, acesta are voie să intervină. După ce a avut loc participarea, povestitorul informează participanții că este el/ea este rom/ă și că are câteva „Povești despre romi” de împărtășit. Este prezentată o selecție (în funcție de vârstă) a poveștilor și se păstrează un timp la sfârșitul sesiunii de dialog între participanți și povestitor.

Atelierele de povestiri sunt mai lungi în timp (de obicei minim patru săptămâni, cu o sesiune de 2 ore pe săptămână și un maxim de un trimestru cu o sesiune de 2 ore pe săptămână). Pentru aceste intervenții se utilizează o combinație de povești folclorice și povești personale, împreună cu dinamica care vizează construirea de conexiuni între participanți. În aceste ateliere nu există producția unui spectacol nici de către povestitor (care este mai mult un facilitator), nici de către participanți.

TEATRU:

Teatrul Vieții și al Experienței:

În această metodologie, poveștile biografice sunt folosite ca un instrument de învățare, care este o modalitate de a dezvolta gândirea critică și de a crește gradul de conștientizare a problemelor sociale și a istoriei, de a da voce celor care sunt de obicei neauziți.

TEME ABORDATE:

1. Cine sunt eu?
2. Copilărie și jocuri

3. Pe vremea școlii

4. Iubiți și iubite

5. Munca

6. Familia

7. Excursii (sau călătorii)

8. Și acum...

• Când: între 2001-2006

• Unde:

– În școlile de educație pentru adulți din Sevilla 2001- 2004

– La Universitatea pentru Educația Adulților Sevilla 2005, 2006

• Programul zonei educaționale municipale.

• Publicul vizat: Adulți (analfabeți și absolvenți universitari)

• Obiectiv: crearea unui spectacol de teatru bazat pe poveștile personale împărtășite în timpul procesului.

• Artistul a lucrat împreună cu profesorul în sala de clasă.

• 3 faze:

1. Workshop pentru profesori despre program și despre modul de utilizare a poveștilor de viață și experiență. Consolidarea capacităților. Peste 30 de profesori sunt instruiți.

2. Procesul de clasă. Am editat un ghid pentru profesori și o dată pe săptămână am participat la ocazii de monitorizare a procesului care a stat la baza metodologiei utilizate pentru întregul curs.

3. Desfășurarea repetițiilor și a prezentărilor. Forum de teatru cu publicul (majoritatea alcătuit din alți elevi de la școală care nu au participat la acest proces.) Evaluare.

• Programul a fost un succes total; există mulți profesori și asistenți sociali care utilizează această metodologie în zilele noastre în Spania. Când am început această metodă, era greu cunoscută sau folosită.

• Ca urmare a acestui program a fost format un grup de teatru la Universitatea Adulților din Sevilla și încă produce piese de teatru în fiecare sezon.

FORUM TEATRAL:

Participanții văd o piesă de teatru și apoi are loc un dialog pe tema prezentată între participanți, actori și regizorul piesei.

ALTE PROGRAME:

Intercultură

Acesta a fost un program municipal cu participarea cetățeanului provenind din zona Primăriei din Sevilla.

Am lucrat în 15 școli pre-primare și primare diferite din cartiere diferite, în special în acolo unde migrații trăiesc într-un număr mare. În unele școli există copii de peste 35 de naționalități diferite.

TREI FAZE:

1. ATELIERUL PROFESORILOR

2. ZILE INTERCULTURALE ÎN ȘCOLI:

- Ziua 1 povești și legende din lume
- Ziua 2: jocuri
- Ziua 3: cântece și dansuri

3. EVALUAREA ȘI SCHIMBUL DE BUNE PRACTICI

OBIECTIVE

1. Promovarea incluziunii copiilor și a familiilor acestora provenind din diferite naționalități, arătând obiceiurile și particularitățile acestor națiuni restului comunității educaționale,

2. Integrarea valorilor și potențialelor provenite din alte culturi pentru a îmbogăți copiii și educația școlară primară

3. Realizarea integrării părinților proveniți din alte culturi și naționalități în diferite activități școlare, ceea ce va promova introducerea lor pe termen mediu în societate.

4. Creșterea gradului de conștientizare a tuturor, de către părinți, elevi și profesori, la solidaritate și toleranță reciprocă între toate culturile, prevenind astfel excluderea viitoare și discriminarea împotriva grupurilor sociale.

5. Dezvoltarea și continuarea promovării integrării și a coexistenței pașnice a culturilor și religiilor începând din copilărie, ajutând generațiile viitoare să creeze un mod mai rațional de gândire.

7. TEATRUL ROMILOR

Proiectul nostru se concentrează pe dramele romilor și pe eroii dramatici ai romilor și, prin acestea, pe valorile și provocările diverselor comunități de romi din întreaga Europă. Intenționăm să consolidăm populația (Romă) și să dezvoltăm atitudinea, relația și cooperarea activă între grupurile de romi și non-romi, prin urmare, este important să avem o imagine de ansamblu asupra Teatrului European de Romi și a monodramelor cu care ne vom ocupa în cadrul proiectului.

Începuturile

Artele spectacolului rom au fost prezente în Europa încă de la sosirea primilor romi în zonă - chiar dacă la acea vreme nu era instituționalizată. Cu toate acestea, spectacolele de circ și teatru au fost în mod tradițional parte a repertoriului comunităților nomade, cum ar fi ghicitul, vânzarea de ierburi sau hamuri, curele de piele, bunuri de zi cu zi din metal sau lemn. În acest caz, teatrul nu a fost destinat doar pentru a distra spectatorii, ci și pentru a recruta publicul către care se face publicitatea bunurilor. Membrii acestor companii au fost clovni, jongleri, interpreți, muzicieni și povestitori care au încercat să atragă atenția oamenilor cu povești amuzante sau emoționante.

Deși arta spectacolului are un trecut îndelungat în cadrul comunităților de romi, teatrul în sensul modern - având o puternică legătură cu dramele scrise și/sau cu scenele - a început la sfârșitul secolului al XIX-lea.

Mai jos puteți găsi un scurt rezumat al teatrelor de Romi din unele țări europene, precum și descrierile scurte ale dramelor romi care au fost prezentate și înregistrate la primul și al doilea Festival Internațional de Povestiri despre Romi din Ungaria în 2017 și 2018.

Aceste drame și materiale educaționale aferente — sau unele dintre ele — vor fi folosite și în activitățile educaționale realizate în cadrul acestui proiect.

Rusia

Primul Teatru de Romi oficial permanent a fost fondat în Rusia și încă mai funcționează astăzi: acesta se numește Teatrul Rom din Moscova și a fost fondat în 1931. Prima piesă de teatru în limba romani a avut premiera mult mai devreme la Teatrul Maly, Moscova în 1887.

România:

În România, artele spectacolului nu erau legate doar de un stil de viață nomad. Artiștii au fost sclavi, bufoni și clovni timp de 300 de ani. Ei au avut un impact semnificativ asupra teatrului românesc, deoarece pe atunci nu exista altă formă de teatru în România. Astfel, artele teatrale românești de astăzi sunt construite pe tradițiile lor. În ciuda tuturor acestor lucruri și în ciuda faptului că cea mai mare minoritate romă trăiește în România, nu există nici un teatru de etnie romă în țară. Pentru a fi reprezentarea stereotipică și negativă, Sorin Sandru și Rudy Moca au pus în scenă o adaptare a piesei O noapte furtunoasă de Caragiale în limba romani cu actori romi în 2010. Premiera a fost un mare succes, dar a evocat, de asemenea, multă ură. Spectacolul a fost urmat de mai multe spectacole legate de politică, dintre care trei au fost interpretate și la Budapesta, la primul și al doilea Festival Internațional al Eroilor Romi, organizat de Teatrul Independent din Ungaria.

Alex Fifea: Nu ați văzut nimic

„Când a văzut mașina de patrulare a poliției, a fugit. Asta a atras atenția polițiștilor. L-au prins și l-au dus la secția poliției fără niciun motiv anume.”

- Cazul lui Daniel Dumitrache La 4 martie 2014, Gabriel-Daniel Dumitrache, în vârstă de 26 de ani, locuind în sectorul 3 din București fără o adresă oficială, a părăsit casa pe care o împărțea cu mama sa și mulți alți membri ai familiei în jurul orei 7 p.m., în drum spre serviciu. Fiind de etnie romă, Daniel nu avea educație și nici un loc de muncă, dar și-a câștigat existența ca un „paznic de parcare” și om bun la toate. Paznicii de parcare sunt bărbați care indică locuri de parcare disponibile pentru șoferi, în schimbul unui bacșiș. Ei se cunosc reciproc, „fac parcare” în locuri stabilite, evitând suprapunerea cu teritoriul celuilalt. Unii dintre ei sunt romi, unii dintre ei sunt sau au fost consumatori de droguri, mulți dintre ei nu au acte de identitate, unii dintre ei sunt fără adăpost. Singurul lucru pe care toți îl au în comun este sărăcia extremă. În noaptea de 4 martie, mai mulți polițiști au apărut la casa mamei lui Daniel și au cerut cartea de identitate a lui Daniel. La aproximativ 20 de minute după ce polițiștii au plecat cu certificatul de naștere al lui Daniel, poliția i-a anunțat familia că acesta a murit. Familia acuză polițiștii că l-au bătut până la moarte, deoarece, conform documentelor oficiale, moartea a avut loc la o secție de poliție în care sunt aduși de obicei suspecții. Certificatul de deces indică faptul că moartea a fost cauzată de anemia acută (pierderea unei mari cantități de sânge) de hemoperitoneu masiv și ruptura patologică a splinei. Documentul a fost înregistrat la 05.03.2014, menționând că decesul a avut loc pe 4 martie.

Regizorul David Schwartz și actorul Alex Fifea au citit despre moartea lui Daniel într-un ziar și au devenit interesați de ea. Timp de un an, membrii comunității au participat, de asemenea, la audieri și au citit mărturiile. Ei au însoțit paznicii de parcare la munca lor de zi cu zi și au luat interviuri rudelor și prietenilor lui Dani. Piesa a fost scrisă pe baza acestor notițe și înregistrări vocale. Poliția a vrut să acopere cazul, aproximativ 30 de polițiști au declarat la instanță că „nu au văzut nimic”, că nu știau nimic despre ceea ce s-a întâmplat, acoperind astfel infractorul.

Audierile au fost amânate, judecătorii au fost înlocuiți în mod constant, în cele din urmă, ultimul a pronunțat sentința. Polițistul pe care îl cheamă Moldoveanu în piesă, a fost condamnat la 7 ani de închisoare pentru vătămare corporală gravă care a dus la omor prin imprudență. Dacă a fost găsit vinovat de tortură care a dus la omor, pedeapsa ar fi trebuit să fie de 15-25 de ani de închisoare. Niciun alt polițist nu a fost condamnat. Dar chiar și încarcerarea unui polițist a fost posibilă datorită participării active și prezenței artiștilor la proces.

Pe lângă activitatea eroică a artiștilor, trebuie să menționăm și că Dani a asistat și atunci când poliția a folosit agresiunea împotriva unuia dintre semenii săi, iar el a fost gata să meargă în instanță și să depună mărturie împotriva poliției. Ar fi putut fi unul dintre motivele pentru care a fost prins și ucis mai târziu. Curajul martorilor poate fi considerat un act eroic, de asemenea.

Piesa ridică problema activității și a impactului social al artiștilor și creatorilor. Pot avea acestea un impact imediat asupra dezvoltării unei situații nedrepte? Prezentarea luptei împotriva discriminării în teatru va fi, de asemenea, o parte importantă a muncii noii generații de artiști.

Arta teatrală nu a fost doar inspirată pentru spectatori, dar următorul spectacol a ajutat-o și pe actriță să-și consolideze propria identitate și să modeleze imaginea propriei identități Rome.

Alina Șerban: Declar pe propriul risc

„Doresc să merg mai departe la Universitate. Pentru aceasta am nevoie de un loc decent pentru a trăi și pentru a studia.”

Această piesă este o monodramă autobiografică care prezintă principalele etape ale vieții Alinei Șerban. Începe cu copilăria ei, povestește cum familia ei a sărăcit, cum și-a pierdut părinții și cum a ajuns în cele din urmă la Academia Regală de Arte Dramatice din Londra. Scena cheie a piesei este atunci când ea completează formularul de cerere. Această decizie i-a schimbat viața. Alina este o fată romă din România care a primit credința în educație de la mama ei. Ea s-a născut într-o familie de clasă mijlocie, dar în curând au devenit săraci și s-au mutat în curtea din spate a rudelor tatălui ei, unde lipseau atât mediul pașnic, cât și salubritatea de bază. În primul rând, au intenționat să rămână timp de trei săptămâni, mai târziu planul s-a schimbat la șase luni, dar în cele din urmă, ea a trăit în curte timp de 12 ani. Acest mediu și lipsa perspectivelor și-a lăsat amprenta asupra oamenilor care trăiesc aici, iar Alina nu a vrut să devină una dintre ei. Mai mult, ea nu a vrut să fie romă. Mai târziu, situația s-a schimbat când a realizat, la un festival, că a fi rom este cool — din feedback-ul oamenilor non-romi! Studia pentru examenele finale la liceu când familia ei era pe cale să fie evacuată. Nu avea circumstanțe adecvate pentru a studia, dar voia să absolve liceul și să meargă la universitate. Deci, ea a decis să-și schimbe viața și, prin urmare, a aplicat pentru asistență socială și pentru plasament într-o casă de stat. Până acum, ea a devenit o actriță apreciată care este mândră de originea ei.

Această piesă ridică problema dacă este acceptabil/recomandabil să prezentăm fapte negative despre romi sau dacă au doar un impact negativ asupra percepției majorității asupra romilor? Putem să ne schimbăm viețile în ciuda obstacolelor obiective? Cât de greu este să mergi la universitate din mahala decât dintr-o familie din clasa de mijloc?

Următoarea piesă dezbate dacă mariajul timpuriu este bun sau rău. Actrița Mihaela Drăgan a făcut o piesă despre situația specială a femeilor rome din România și despre căsătoriile timpurii.

Mihaela Drăgan: Povestește-le despre mine

„Și dintr-o dată mi-a venit această idee! Nu era niciun băiat penticostal în niciuna dintre familiile în care tatăl meu m-ar fi măritat! Așa că m-am gândit: Dacă voi deveni penticostală, șansele mele de a mă căsători ar fi 0!”

Piesa prezintă tema căsătoriei timpurii, o tradiție comună în multe comunități de romi, din punctul de vedere al unor femei diferite. Una dintre ele, Roxana este o româncă romă. Trebuia să se căsătorească de la o vârstă fragedă și părinții ei i-au interzis să meargă la școală. Tatăl ei a insistat ca soțul ei să fie rom. Pentru a evita căsătoria, Roxana și-a schimbat religia. A început să meargă la o congregație unde nu erau bărbați romi cu care să se mărite. Chiar dacă a reușit să scape de căsnicia timpurie, a trebuit să înceteze să mai învețe. Roxana nu s-a putut identifica cu așteptările familiei sale, ea s-a simțit mai aproape de societatea majoritară. Ea a continuat în secret să meargă la școală și a lucrat ca asistent educațional. Sarcina ei a fost să recruteze copii romi pentru diverse proiecte și, prin această lucrare, a reluat legătura cu identitatea sa Romă.

Roxana trăiește într-un orașel din România, în Buzău, într-o comunitate de romi zlătari. De obicei, fetele merg la școală până la vârsta de 11 sau 12 ani, astfel încât să poată învăța să scrie și să citească. Băieții studiază până la vârsta de 14-15 ani, finalizează 8 clase, fiind indispensabile pentru obținerea permisului de conducere în România. La căsătorie, mireasa ar trebui să fie virgină, deoarece virginitatea ei reprezintă onoarea familiei sale. Familia mirelui plătește de multe ori o sumă semnificativă de bani familiei miresei la nuntă. Legat de piesă putem discuta contextele, motivele pro și contra căsătoriei timpurii, conflictele pe care Roxana și alți tineri romi le pot avea cu majoritatea și comunitatea lor.

Mihaela Drăgan este actriță și dramaturg și trăiește în București. Ea a scris piesa *Del Duma - Tell them about me* pe baza unui interviu cu romii români și o interpretează ca un spectacol unic. Împreună cu Mihai Lukács, au creat piesa *La Harneala* despre evacuarea forțată a comunităților de romi.

În 2015, Mihaela Drăgan a fondat *Giuvlipen*, o companie feministă de teatru romă. Unul dintre scopurile lor principale nu este să fie privit ca un teatru social sau activist, ci să fie apreciat pentru valoarea artistică a operei lor.

Spania

Romii spanioli aveau tradiții importante de artă teatrală cu mult înainte să apară flamenco. *Gitanos* a fost portretizat în teatru încă din secolul al XV-lea, într-un mod mai degrabă stereotipic și negativ; totuși, aceste personaje au fost interpretate de actori romi. În secolul al XVIII-lea, romii din Spania nu aveau drepturi civile. În 1753, după înființarea Frăției de *Gitanos* din Sevilla, romii s-au alăturat dansului și cântului catolic de procesiune, astfel, au creat o nouă formă teatrală și au atras atenția socială asupra *Gitanos*. Până în secolul al XIX-lea, portretizarea lui *Gitanos* în opere (cum ar fi *Carmen*) a fost obișnuită, iar acest secol, a fost și timpul apariției flamenco. Chiar dacă putem vorbi despre artele spectacolului de etnie romă spaniolă, prima femeie romă care a dobândit o pregătire teatrală clasică a fost Gabriella Ortega Gomez (1915-1995), care a crescut într-o familie tradițională de artiști flamenco. Piesa „*Cu Demnitate Profundă*” de Sonia Carmona Tapia a fost scrisă parțial pentru a onora opera ei, și parțial în onoarea Emiliei Fernandez Rodriguez, prima femeie romă beatificată.

Sonia Carmona Tapia: *Cu demnitate profundă*

„Există un război care ne aparține? Ce război? Suntem fii ai drumului, de ce am arde drumurile!”

Emília Fernandez Rodriguez a fost prima femeie romă beatificată. Când a izbucnit Războiul Civil Spaniol, ea era proaspăt căsătorită. Pentru a evita ca soțul ei să fie înrolat în serviciul militar, ei l-au orbit temporar pe om, dar mai târziu poliția a aflat despre truc, astfel încât cuplul a fost condamnat la închisoare. În acel moment, Emilia era deja însărcinată, așa că colegii ei au împărțit mesele cu ea în închisoare. Ea a învățat cântări religioase și rugăciuni de la un coleg deținut, deoarece o mulțime de catolici au fost ținuți acolo de către comuniști. Guvernatorul închisorii s-a oferit să o elibereze dacă ea spune cine a învățat-o aceste cântece sfinte, dar ea a refuzat să facă acest lucru. A fost trimisă la carceră și chiar a născut copilul în închisoare. La zece zile după travaliu, Emilia a murit, și nu știm ce s-a întâmplat cu copilul. Biserica catolică a beatificat-o pe Emília în 2014.

Gabriela Ortega Gómez a studiat actoria la Universitatea din Sevilla, fiind actriță la Teatrul Universitar Spaniol. Ea a fost admirată de mulți artiști excepționali, portretizați în picturi și i-a fost acordată o medalie de aur pentru munca ei în 1958. Regimul Franco nu a lăsat-o să recite lucrări scrise de poeți interziși, de exemplu, Federico García Lorca și Rafael Alberti. În timp ce s-a opus acestei interdicții, a fost expulzată în cele din urmă din Spania. A plecat în America și a cunoscut un succes extraordinar. La Teatrul de Arte Fine din Mexic, a primit cel mai important trofeu, El Azteca de Oro. După ce s-a întors din exil, a apărut și la televiziunea andaluză. Ea nu a încetat niciodată să se ocupe de artă și, interesant, la sfârșitul vieții ei sa întors la pictură și scris. A murit în 1995 și a fost înmormântată în Sevilla.

Sonia Carmona Tapia a scris piesa împreună cu Jaime E. Vicent Bohórquez, iar povestea scoate în evidență sacrificiile necesare pentru a lupta împotriva autorităților oprimate — indiferent de culorile politice pe care le au.

Scriitorul scoțian, Jess Smith, de asemenea, a luptat cu autoritățile, dar într-un mod diferit.

Călători în Europa

Pentru unele comunități de romi din Europa, viața nomadă este încă foarte vie. Persoanele care călătoresc trăiesc în Irlanda, Scoția și pe drumurile multor țări europene. Acestea sunt cele mai puțin acceptate dintre toate comunitățile europene GRT, deoarece este dificil pentru administrația publică să se ocupe de acești oameni în continuă mișcare. Mulți dintre ei nu au o adresă permanentă, prin urmare, doar câțiva dintre ei pot beneficia de educație și de sistemul de sănătate. Povestitul are o tradiție îndelungată în cultura Călătorilor, iar trei povestiri ale călătorilor au fost prezentate de doi artiști la primul și al doilea Festival Internațional de Povestire

Richard R. O'Neill: Cel mai greu cuvânt

„Dar, desigur, nu eram decât gunoi care nu conta, abia am mai existat până la recoltare și cules și bineînțeles războaie.”

Jess Smith, o scriitoare Călătoare este atât de indignată de maltratarea călătorilor încât îi scrie o scrisoare noului prim-ministru în care insistă asupra scuzelor pentru tratamentul inuman al poporului ei. Prim-ministrul o contactează după primirea scrisorii dar prim-ministrul refuză să-și ceară scuze la întâlnirea personală.

Jess apelează la public în cadrul unei campanii media atent planificate. Sora lui Jess nu susține deloc campania, deoarece îi este teamă că, dacă originea lor de Călători este dezvăluită, ar putea pune în pericol poziția ei. În ciuda acestui fapt, scriitoarea se angajează să apară într-o emisiune TV de viață în care este invitat și prim-ministrul. Cu toate acestea, el nu-și cere scuze, așa că Jess Smith se răstește la el și îi aruncă un pahar de apă în față. În primul rând, ea este arestată, apoi cazul ei este dus în instanță. După ce Jess Smith pledează vinovat, ea este instruită să-și ceară scuze prim-ministrului, dar ea refuză, spunând: „O voi face dacă o va face și el!”

Personajul principal, Jess Smith este o persoană din viața reală, dar povestea în sine este parțial ficțiune. Cu toate acestea, circumstanțele scrierii și prezentării piesei sunt reale și de semnificație istorică. Richard R. O'Neill a scris această monodramă personal pentru Jess Smith. Ea a interpretat-o în Edinburgh. Ca urmare a piesei, Biserica Scoției a cerut scuze comunității călătorilor pentru tratamentul inuman și încălcarea drepturilor lor civile, multe organizații au oferit ajutor minorității care oferă asistență medicală și servicii de construire a comunității. O mulțime de femei Călătoare au început să scrie, iar călătorii scoțieni au devenit o minoritate etnică recunoscută oficial în Scoția în 2017, astfel încât acestea să poată acționa în baza discriminării din punct de vedere legal.

Când discutăm această piesă, ne confruntăm adesea cu întrebarea: Este posibil ca arta să aibă un impact imediat asupra factorilor de decizie? Există multe opinii diferite pe această temă, desigur, dar procesul care a început după prezentarea piesei indică clar efectul de conștientizare al artei.

Următoarea poveste din Irlanda lasă o chestiune importantă asupra căreia trebuie să decidem:

Michael Collins: E o chestie culturală. Sau este?

„La fel ca rasismul de pretutindeni, doar atunci când victimele încep să-și scrie propria istorie și să-și sărbătorească unicitatea, ele pot fi cu adevărat egale. O veche zicală spune că până când tigrul nu își va scrie istoria, va fi mereu vânat”.

Michael este șocat într-o zi când fiica lui îi spune că vrea să renunțe la școală. Mai degrabă i-ar plăcea să aibă o familie, la fel ca verișorii ei. Tatăl crede că fiica lui trebuie să continue să meargă la școală și să învețe. Pentru a o face să înțeleagă importanța educației, el își revocă amintirile din copilărie care sunt în mare parte episoade vesele și pline de umor care nu sunt totuși atât de amuzante. În vremurile vechi, copiii Călători au studiat într-o parte separată a școlii. Ei se puteau juca doar într-un loc de joacă separat și puteau merge doar în curtea mare pentru a ridica gunoiul și pentru a curăța locul de joacă atunci când ceilalți copii nu erau acolo. La început, familia a trăit o viață nomadă, dar mai târziu s-au mutat la Dublin, deoarece călătorii au avut dreptul la ajutor social din anii 1960, ceea ce a necesitat o reședință permanentă. În orașul mare, au existat o mulțime de baruri și restaurante unde nu au fost servite sau lăsate să intre. Ulterior, a fost organizat un training pentru drepturile civile și, prin urmare, procesul de abilitare a Călătorilor a început.

După lupte lungi ale mai multor grupuri pentru egalitate de tratament, Legea privind egalitatea a fost acceptată în cele din urmă în Irlanda în 2000. Acest act interzice discriminarea a nouă grupuri diferite, printre altele discriminarea romilor. A fost un progres real și a însemnat că acești Călători trebuie serviți în magazine, baruri și peste tot de unde au fost expulzați anterior. Populația irlandeză a călătorilor este estimată la aproximativ 30 000 de persoane, pe baza unui recensământ din 2016, și 40 000 de persoane conform comunității în sine.

În Irlanda, Călătorii sunt recunoscuți ca minoritate etnică din 2017. Mulți dintre irlandezii Călători au sau au și mulți oameni își câștigă existența prin reciclarea resturilor de metal.

Participanții de etnie romă sunt bucuroși să lucreze cu această poveste. Ei își pun experiențele școlare în centrul atenției, astfel încât să poată relaționa cu piesa cu ușurință. Același fenomen este prezentat din punctul de vedere al unui profesor în piesa „Lecția de astăzi”, dar ridică întrebări cu totul diferite.

Richard R. O'Neill: Lecția de astăzi

„La primărie au primit o cerere de planificare din partea unei familii de romi pentru construirea unor campinguri de rulote pe o bucată de teren pe care o dețineau. Din păcate, această bucată de pământ a fost lângă un hotel mare și o parte de teren de golf deținută de consilierul Curtiss.”

Robert este profesor la o școală primară. El este foarte entuziast și devotat în timp ce lucrează pentru o școală care este renumită pentru diversitate și deschidere. Robert simte că a ajuns la o etapă foarte importantă a vieții sale, își poate exploata cunoștințele și are posibilitatea de a-și face elevii să învețe despre cultura romilor Nomazi. El știe multe despre asta, deoarece el însuși vine din această comunitate, de asemenea. Robert vine la interviul de angajare cu referințe excelente și cunoștințe profesionale extinse, unde directorul, doamna Bainbridge a pus tot felul de întrebări importante, în afara de una: Robert, ești rom? Ea nu a întrebat — pentru că Robert nu arată ca un rom, iar într-o astfel de diversitate nu este o întrebare de adresat, acesta este locul în care discriminarea este doar o idee abstractă. Din păcate, această întrebare neadresată provoacă multe probleme. Robert este ocupat cu pregătirea pentru luna de istorie a Romilor Nomazi în școală, dar directorul și consiliul local încearcă să anuleze programul.

Motivul este că o familie de romi ar dori să se stabilească în oraș și consiliul local intenționează să respingă cererea lor. Caravanele de lângă terenul de golf al consilierului ar distruge investiția politicianului. Povestea lui Robert se desfășoară din discursul unuia dintre colegii săi care ține un discurs la o conferință de pedagogie. Dar, în loc de discursul său planificat, el spune această poveste publicului, arată solidaritate și încurajează participanții să facă același lucru.

Richard R. O'Neill a fost invitat pentru a doua oară la Festivalul de Povestire al Eroilor Romi, iar piesa a fost scrisă cu această ocazie. Povestea este fictivă, dar reflectă în mod clar bătălia de zi cu zi a călătorilor britanici împotriva discriminării. Scriitorul lucrează ca povestitor profesionist și profesor de teatru. El este cunoscut în țara sa natală pentru cărțile sale pentru copii și alte lucrări și este mândru de originea sa. Cu toate acestea, faima lui este uneori un dezavantaj, deoarece există încă școli în care nu este invitat niciodată din cauza originii sale.

Piesa aduce problema dacă ar trebui să ne revendicăm identitatea și să luptăm pentru ea și la locul de muncă? Problema identității este, de asemenea, relevantă în alte piese.

Bulgaria

Cu toate acestea, revendicarea propriei identități nu este atât de evidentă pentru toată lumea. Povestea unei fete bulgare se concentrează și pe această dilemă.

Zdrava Kamenova and Kalin Angelov: Gypsy Wheels

„Totuși, tati nu jonglează cu portofelele, spune că nu este corect, spune că face acrobații mărețe pentru a ajunge la capăt, dar nu ar merge niciodată să atingă buzunarele nimănu.”

Monologul unei fete rome bulgare prezintă modelele și tradițiile familiale moștenite. Ea dezvăluie cunoștințele și viața miraculoasă și misterioasă a strămoșilor nomazi circari care bântuie de-a lungul piesei sub forma unui elefant imaginar. Este acolo când familia este atât de săracă încât copiii adună gunoi din jurul coșurilor și este acolo când verișoara ei jonglează cu portofelele în autobuz. Problema asimilării este prezentă și în piesă: fata vrea să se amestece în mediul înconjurător, astfel încât nimeni să nu poată recunoaște că este romă. Ea vrea să semene cu mătușa ei care „a trecut la albi” și care lucrează într-o bancă, păstrându-și originea secretă întreaga ei viață. Însă prezența elefantului nu lasă protagonistă să uite de unde provine, iar până la sfârșitul piesei, ea va fi capabilă să fie mândră de originea ei.

Discriminarea romilor este, de asemenea, o problemă și în Bulgaria. Rata criminalității și a șomajului este mai mare în rândul populației rome, la fel ca rata natalității și mortalității. Mai mulți oameni trăiesc în sărăcie și mai puțini copii romi termină școala decât non-romi.

Natalia Tsekova a absolvit Academia Bulgară de Teatru. Prima ei monodramă este piesa Roata țiganului, care spune povestea protagonistului la persoana întâia singular. Piesa nu este despre viața actriței, deoarece ea spune că nu a fost niciodată discriminată.

Când discutăm despre această poveste, nu vorbim doar despre identitatea romilor sau nu vorbim deschis doar despre originea cuiva, ci reflectăm și asupra crizei de identitate din comunitățile de romi.

Ungaria

În Ungaria, una dintre primele date ale auto-reprezentării teatrale a romilor este 1995, când Judit Jónás a fondat Trupa Teatru Duende.

În același timp, artistul de teatru Géza Csemer a fondat Atelierul Renaissance Roma, iar în 2000 Oszkár Nyári a înființat Fundația Karaván Art, o companie de teatru. Teatrul Karaván lucrează atât cu artiști profesioniști, cât și cu amatori, se concentrează pe îmbunătățirea șanselor tinerilor defavorizați de a studia și, în același timp, susține ambițiile lor teatrale. În 2000, Compania Verso Aver a prezentat piesa Nuntă sângeroasă (Blood Wedding) cu participarea celor mai importanți actori romi ai vremii. Compania a trecut prin mai multe transformări mai târziu, nu mai este un teatru țigănesc, acum este cunoscut sub numele de Teatrul Maladype, condus de Zoltán Balázs. Teatrul Independent Maghiar a fost fondat în 2004 și condus de Rodrigó Balogh. Franciska Farkas și Emília Lovas și-au început, deasemenea, cariera în acest teatru. Ambele actrițe sunt membre fondatoare ale grupului de poezie slam Tudás6Alom (Cunoaștere-putere), creat de Kristóf Horváth cu ajutorul studenților bursieri de la Teatrul Independent și studenții Fundației Karaván Art. Următoarele două piese prezintă o serie de decizii luate de cele două tinere rome. De asemenea, ne concentrăm asupra acestor decizii atunci când discutăm povestirile.

Franciska Farkas: Scrisoare către Brad Pitt

„Din cauza asta am vrut să fiu singura romă din liceu. Am vrut să fiu exclusă. Am vrut să-mi fie spart nasul. Am vrut să fiu discriminată.”

Franciska Farkas a scris această monodramă pe cont propriu după o sugestie primită de la Teatrul Independent. Eroismul ei stă în deciziile pe care le ia și în modul cum reacționează în fața dificultăților. O scrisoare imaginată către Brad Pitt se află în centrul piesei ei autobiografice. În această scrisoare scrie cu ironie că toate lucrurile rele care i s-au întâmplat au fost propria ei alegere: discriminare la școală, dependența de droguri, violența sexuală, familia ei disfuncțională și relațiile sale umane.

Așa cum a fost, de asemenea, propria ei decizie de a vrea o schimbare și, în cele din urmă, a reușit să schimbe aceste lucruri. Ea nu împărtășește doar experiența umilirii provocată de discriminare și consecințele ei în viața ei, ci subliniază și importanța de a fi activ. Scrisoarea este scrisă de o actriță care a fost la Hollywood, a jucat în mai multe filme și a primit aprecierile criticilor. Este plină de ironie și povestea se poate termina bine doar dacă Brad Pitt - cu care a vorbit odată la o filmare - o adoptă.

Tânăra actriță, Franciska Farkas, a studiat pentru a deveni asistentă socială. Ea este o actriță autodidactă, a învățat actoria de film prin practică. Și-a început cariera de teatru ca student cu bursă Peer Gynt la Teatrul Independent Maghiar. În prezent, ea joacă în mai multe producții teatrale, ca membru fondator al grupului Tudás6Alom (Cunoaștere-putere), conduce programe școlare și traininguri de motivare pentru tinerii defavorizați și este un personaj apreciat al scenei poeziei maghiare de slam.

Márton Illés: Fata cameleon

„Pentru că, un cameleon se poate adapta unui șir de așteptări și poate îndeplini orice așteptări. Însă, uneori, ea trebuie să ia decizii pentru ea, altfel ea nu-și va trăi propria viață.”

Fata cameleon este o adolescentă aparent medie, dar ea nu este ca și colegii ei: ea are o superputere. Natura ei cameleonică, care nu are legătură cu ascunderea, este mai degrabă abilitatea de a le citi gândurile și a vedea în inima celor dragi. Ea este interogată de un consilier educațional, așa că învățăm multe despre ea și familia ei, străbunicii ei și despre moartea străbunicii ei sau despre propria poveste anti-erou din grădiniță.

Treptat, ne apropiem din ce în ce mai mult de sufletul „fetei cameleon” și în cele din urmă aflăm despre marea ei decizie: cu un an înainte de examenele finale, rămâne însărcinată și trebuie să decidă dacă să păstreze copilul sau nu. Studii de liceu întrerupte versus o amintire dureroasă eternă și pierderea legată de prima ei iubire. Cum ați decide?

Teatrul Independent Maghiar a organizat primul festival internațional de teatru Rom din lume, în anul 2017: acesta a fost Festivalul Povestirilor Eroilor Romi, în cadrul căruia au fost prezentate pe scenă și înregistrate pe video, 4 monodrame. Pe baza acestor piese, echipa educațională a Teatrului Independent a creat o metodologie educațională și a organizat mai mult de 10 ateliere în Ungaria și Gent, Belgia, înainte ca piesa să fie scrisă.

Majoritatea participanților la atelier au fost tineri romi care nu numai că au analizat piesele, protagoniștii și au discutat fundalul social al subiectelor, dar au împărtășit și au prezentat povestirile eroilor din propriul mediu și din propria lor viață, cu mijloace creative. Piesa a fost scrisă pe baza acestor povestiri.

Emília Lovas, actrița care joacă rolul „fetei cameleon”, și-a început cariera teatrală ca protagonistă a piesei Ciupitul penelor la Teatrul Independent, în 2010. Mai târziu a studiat actorie de teatru și film la Școala Maghiară de Dramă din Pesta. După absolvire, a lucrat ca actriță la Teatrul Ida Turay, timp de șase ani. În prezent, ea este o actriță liber-profesionistă.

Italia

În Italia, din câte știm, auto-reprezentarea teatrală este încă destul de slabă. Majoritatea artiștilor de teatru creează spectacole care îndeplinesc așteptările spectatorilor din majoritatea socială.

Următorii doi artiști trăiesc și lucrează în Italia, însă piesele lor nu sunt doar despre romii italieni.

Sebastian Spinella: Copiii Vântului

„Animatorul profesionist perfect, m-am imaginat ca un rom artist romantic, boem. Dar am simțit un gol, o lipsă de profunzime și de sens pe care succesul nu le-a satisfăcut. Am ales teatrul de dragul libertății, dar libertatea fără scop nu avea un sens în sine.”

Micul Neddu s-a născut într-o familie siciliană. Modelul său este bunica sa, care într-o zi îi citește în palmă și spune că el este copilul vântului. Acest lucru înseamnă că el va călători în lume. Și așa și face! După divorțul părinților săi, tatăl său se mută în Danemarca și el îl urmează la vârsta de 17 ani. Călătorește prin Europa, alăturându-se companiilor de turism ca artist de pantomimă sau clovn muzical și, în același timp, studiază și meserii romane antice. În douăzeci de ani, el va deveni un actor profesionist, dar după perfecționarea profesiei devine deziluzionat. Copilul vântului merge mai departe. Este invitat să se alăture unui proiect social la Roma, pentru a preda muzică copiilor romi dezavantajați. Îl cunoaște pe Svonko, de 12 ani, și îl învață să cânte la acordeon. După un început dificil, devin prieteni buni. Mai târziu, programul se termină, dar Sebastian, odată micuțul Neddu, își continuă munca. Svonko crește și este conștient că atunci când va împlini 18 ani, va fi expulzat în Serbia, în țara sa de origine, dacă nu va primi documentele sale de călătorie de apatrid. Zvonurile spun că ministrul de interne intenționează să viziteze tabăra în care Svonko și familia sa trăiesc, pentru a mări siguranța publică. Svonko așteaptă la poarta taberei în fiecare dimineață, îmbrăcat în costum, venirea mașinii oficiale. Într-o zi a sosit. Svonko este primul care îl întâmpină pe ministru, dau mâna și îl întrebă ce se va întâmpla cu el în curând, dacă nu își primește actele.

Politicianul devine jenat din cauza prezenței presei și spune că va vedea ce se poate face... Mai târziu, Svonko este transferat la un centru de imigranți ilegali, dar datorită atenției imense a mass-mediei, primește documentele necesare și poate rămâne la Roma cu familia și prietenii săi.

Sebastian Spinella s-a născut în Sicilia, în prezent trăiește la Roma. În piesa sa Copilul vântului, el spune povestea călătoriei sale europene ca actor și muzician ambulant și cum s-a întors în Italia. El este un asistent social care predă tinerilor și locuiește în apropierea taberei de refugiați. El încearcă să îmbunătățească șansele lor de a intra pe piața muncii prin predarea limbii engleze și a elementelor de bază ale meseriilor simple. De asemenea, au fondat o formație muzicală, o formație rock romă, numită Sárá Bándá. Majoritatea romilor din Italia sunt asimilați și, cel mai probabil, la fel s-a întâmplat și cu familia lui Sebastiano. Doar numele său de familie tipic de romi și caracterul izbitor de rom al bunicii sale sugerează originea sa romă.

O mulțime de tineri se pot regăsi în povestea lui Svonko, în special cei care s-au născut în Italia, dar nu sunt cetățeni italieni. În cazul în care ar solicita documente oficiale în țara lor de origine, aceștia ar fi expulzați, astfel încât singura soluție este de a obține documente de călătorie apatride. Această poveste este despre două vieți diferite. Una este viața unui tânăr care se ridică pentru sine și conduce calea altora prin exemplul succesului său, cealaltă este calea artistului care își asumă serviciul în folosul comunității și găsește sens în libertate.

Următoarea poveste prezintă, de asemenea, o cale personală extraordinară; cu toate acestea, lupta protagonistei este de importanță istorică și nu are un efect atât de semnificativ asupra propriei vieți.

Dijana Pavlovic: Vorbește, viața mea

„Astăzi, medicii s-au adunat pentru a arăta vizitatorilor un specimen țigăn. Stăteam întinsă pe patul ăla, și toți acei bărbați în halate albe se holbau la mine.”

În cartea sa Mariella Mehr, scriitoarea yenish, povestește despre tratamentul inuman și genocidul biologic al poporului yenish din Elveția. Dijana Pavlovic, actriță romă de origine iugoslavă, care locuiește în Italia, a scris o piesă bazată pe această carte.

Povestea descrie cu fidelitate starea de spirit a oamenilor lipsiți de putere, opresați și cruzimea celor care servesc sistemul. Bazându-se pe fapte istorice, obținem o perspectivă asupra procesului de expunere la tratamente forțate și de sterilizare a membrilor comunității nomade de către statul elvețian și a bisericii. Programul Copiilor Drumului îi considera pe acești oameni inferiori. Copiii au fost separați de familiile lor și plasați în instituții sau au primit familii adoptive în cadrul cărora aceștia au fost supuși la hărțuire psihologică și violență fizică. Scriitoarea Mariella Mehr a experimentat, de asemenea, aceste lucruri oribile, iar lucrările ei au contribuit la păstrarea memoriei istorice a acestor evenimente.

Programul „Copiii drumului” a fost condus de Pro Juventute, o organizație de protecție a copilului, între anii 1926 și 1973. Programul s-a încheiat din cauza campaniei media în care a fost implicată și Mariella Mehr. Zece ani mai târziu, Confederația Elvețiană și-a cerut scuze pentru trecut, dar în același timp, a făcut documentele confidentiale, timp de 100 de ani.

8. METODOLOGIA ȘI REZULTATELE ATELIERELOR PILOT ALE EROILOR ROMI

Teatrul Independent Maghiar a realizat două festivaluri internaționale de teatru rom în Budapesta, Ungaria, în anii 2017 și 2018. În total s-au înregistrat 12 spectacole, împreună cu o scenă centrală pentru fiecare spectacol, și interviuri realizate cu artiștii pieselor jucate. Pe baza materialelor înregistrate, împreună cu artiștii și echipa de formatori a teatrului, s-a creat o metodologie.

Materialele noastre educaționale se concentrează asupra elevilor de etnie romă și non-romă studenți ai universităților. Am acordat o atenție deosebită criteriilor folclorice atunci când am creat metodologia:

- Conceptul de erou în general, legătura sa cu cetățenii activi, eroii dramatici și eroii de zi cu zi din preajma participanților sau chiar ei înșiși
- Evidențierea provocărilor cu care se confruntă diferitele comunități de romi în diferite părți ale Europei, subliniind asemănările și diferențele dintre problemele diferitelor persoane de etnie romă și cele ale majorității
- Evidențierea diferitelor valori, decizii, conflicte, rezultate și impactul pe care eroii dramatici îl au și discuții inițiatice despre opiniile și experiențele participanților cu privire la aceste fenomene
- Crearea unui spațiu sigur în care fiecare participant își poate împărtăși gândurile, întrebările, opiniile, respectând totodată diferențele dintre valorile și opiniile fiecăruia

- Inspirând participanții să-și împărtășească propriile povestiri eroice și propriile acte eroice cu ceilalți, ceea ce le dezvoltă stima de sine și relația cu ceilalți membri ai grupului.
- Inspirând participanții să realizeze o lucrare creativă comună (cum ar fi scene scurte, videoclipuri, scrieri) concentrându-se pe poveștile și subiectele care au fost cele mai relevante pentru ei și despre care doresc să comunice unele mesaje către membrii grupului lor sau către societate (împărtășind unele dintre creații pe blogul nostru).
- Participanții obțin informații despre valorile și provocările comunităților de romi, teatre și eroi dramatici, își găsesc proprii eroi și potențialul de a deveni ei înșiși eroi de zi cu zi. Câștigarea experienței prin discuții deschise, cooperare și muncă creativă - un succes comun. Experiențele împluternicitoare dezvoltă stima de sine a participanților și le îmbunătățesc atitudinea față de comunitățile de romi, cooperarea, activitățile creative și implicarea activă în general.

Atelierele organizate pe baza acestor metode au ajuns la sute de tineri din Ungaria și Belgia, iar majoritatea participanților le-au considerat remarcabil de interesante și inspiraționale. Fiecare atelier este susținut de doi formatori — unul dintre ei este de preferat rom, celălalt este non-rom, unul este femeie, iar celălalt este bărbat — pentru a arăta un exemplu de bună cooperare interetnică și intergen. Formatorii au participat la un program de formare a formatorilor, pentru a dobândi cunoștințe aprofundate în ceea ce privește fondul pe care se concentrează piesele și pentru a-și aduce ajutorul în timpul atelierelor, ca parteneri ai grupului, implicându-l în discuții, în creere și auto-reflecție. Durata atelierelor a fost între 2*90 și 2*180 minute, uneori cele două părți au fost ținute împreună, alteori au trecut 1-2 săptămâni între cele două ocazii.

Numărul participanților a fost uneori sub 10, alteori peste 20, între timp numărul ideal de participanți este între 12 și 18.

Mai jos, puteți vedea structura atelierelor de bază, concepute pentru 2*90-120 de minute.

I. PARTEA I

1. Introducere — formatorii se introduc pe ei înșiși și tema atelierului, ei definind cadrele atelierului împreună cu participanții, și care sunt acceptate de toți participanții, și asigură baza pentru ca atelierul să aibe succes și să fie plăcute.

2. Brainstorming-ul eroilor — toți participanții primesc un post it, pe care ar trebui să scrie maxim 2-3 cuvinte, pe care ei le consideră ca fiind adevărate despre eroi (cum sunt, cum sunt împrejurimile lor, ce fac etc.). Fiecare participant spune numele său, ce a scris pe post it în legătură cu eroul, și pune post it-ul pe un flipchart comun. Ulterior, formatorii încep o discuție despre abordările, punctele comune sau punctele de vedere diferite și pun alte întrebări, pentru a vedea traiectoria eroului — problemă/decizie/acțiune/rezultat/impact — care este universală pentru toți eroii.

3. Spunem câteva cuvinte despre teatrul rom, ne asigurăm despre ceea ce participanții știu despre el (de obicei, aproape nimic) și subliniem că vom prezenta câteva videoclipuri scurte cu drame române.

4. Vor fi proiectate 3-4 videoclipuri scurte, fiecare legate de diferite piese; videoclipurile sunt în limbile originale, cu subtitrări.

5. Fiecare participant ar trebui să aleagă unul dintre videoclipurile proiectate, iar cei care au ales același lucru ar trebui să lucreze împreună, atunci când citesc câteva fragmente din piesa dată. Ei rezumă povestea eroului dramatic, discută dacă este un adevărat erou sau nu, și formulează orice dilemă, întrebare sau aspect mai larg care a apărut în legătură cu piesa. După ce grupul lucrează, toate grupurile trebuie să prezinte piesa, eroul (eroii) dramatic (i) și gândurile lor înrudite, celorlalți.

6. După prezentare, discuție și reflecție pe fiecare spectacol, într-o rundă de încheiere toată lumea poate împărtăși care a fost pentru ei cel mai interesant și mai motivant element în legătură cu dramele examinate.

II. PORȚIUNE

1. Introducere — rezumat al principalelor puncte, gânduri care au apărut în prima parte. După poveștile eroilor dramatici ne concentrăm asupra poveștilor proprii ale participanților. Formatorii împărtășesc câteva dintre poveștile lor personale — una despre eroii lor, cealaltă despre propria lor faptă eroică și cer participanților să împărtășească și ei povești între ei.

2. Împărtășirea poveștilor — în funcție de mărimea grupului, ei împărtășesc poveștile lor unii cu alții în perechi sau în grupuri mai mici, uneori o putem face și într-un cerc mare. După ce au împărtășit poveștile, participanții pot decide cu ce poveste, subiect, ar dori să lucreze mai târziu. Aici formăm grupuri mici în funcție de poveștile și subiectele la care participanții doresc să lucreze.

3. Lucrul creativ — fiecare grup mic creează un video/scriere/scenă teatrală legată de povestea sau subiectul ales. De asemenea, pot pune mai multe povești și subiecte laolaltă.

4. În cele din urmă, ei își prezintă munca de creație unii altora, reflectă asupra ei și sărbătoresc succesul comun.

5. In runda finală toată lumea își împărtășește gândurile, sentimentele etc. cu care el/ea vor pleca acasă de la atelier.

9. POTENȚIALUL JOCURILOR ÎN METODĂ

Din cele mai vechi timpuri, oameni de toate vârstele și culturile au fost atrași de diferite tipuri de jocuri creative. De la Jocurile Olimpice din Grecia antică până la jocurile online multi-player de astăzi, jocuri rămân mijloace importante de conectare între oameni și lumea din jurul nostru. Ființele umane revin în mod constant la jocuri, cu ajutorul cărora ne confruntăm cu situațiile dificile și care ne fac să vrem să ne cunoaștem șansele și să le depășim prin acțiuni raționale sau să le sfidăm prin dezlănțuirea imaginației și rescrierea unor noi căi de gândire.

Multe eforturi au început să împrumute elemente și structuri găsite în jocurile moderne. În acest fel, puterea jocului se regăsește în multe domenii și sfere de interes diferite, cum ar fi educația, divertismentul, arta, socializarea, activismul, știința și multe altele.

Multe studii arată, mai ales atunci când vorbim despre efectele pe care joaca le are asupra copiilor sau a tinerilor, că jocul are rolul de a permite copiilor să experimenteze un sentiment de autonomie care derivă din putere, care îi ajută să exploreze conștientizarea relațiilor personale și sociale și obține o idee mai clară a poziției pe care doresc să o ia într-un grup.

Jocul are multe rezultate pozitive, printre care putem menționa investigarea unor noi modalități de a face lucrurile, dezvoltarea imaginativă a competențelor și a abilităților de rezolvare a problemelor. Acesta poate fi văzut în întregime ca un proces creativ, dar pentru jucătorii implicați este absolut logic și fiecare „mișcare” se bazează pe raționament întemeiat. De asemenea, oferă o bază pentru a permite înțelegerea (de sine) prin acțiune și permite testarea relațiilor sociale și emoționale. Este un catalizator pentru auto-alegere atunci când jocul are reguli flexibile și/sau se bazează pe practici creative sau artistice.

Într-o situație de joc este mai ușor de realizat și de afirmat ce ne place și ce nu ne place, de asemenea, de a impune limite sau de a partaja spațiile conștient. Faptul că luarea deciziilor în terenul de joacă nu are consecințe imediate, are ca efect împuternicirea jucătorilor de a dezvolta un sentiment de cine sunt. Aceste tipuri de experiențe susțin jucătorii să fie proactivi în dezvoltarea și consolidarea caracterului lor, găsirea și exprimarea propriei voci în raport cu ceilalți sau în realizarea ideilor lor de joc. Această autonomie asupra jocului poate, de asemenea, să încurajeze participanții să încerce noi roluri cu care nu sunt obișnuiți, iar aceasta este una dintre cele mai puternice experiențe pe care jocul le poate facilita.

Jocul implică, de asemenea, o funcție de construire a egoului, care ajută la dezvoltarea stimei de sine. Participanții își pot valida legăturile personale în cadrul jocului și a limitelor stabilite. Acest lucru oferă o bază fertilă pe care participanții pot explora și înțelege modalitățile în care se reacționează și se poziționează în grup sau în echipă. În cazul în care jocul implică sarcini auto-referențiale, acesta poate, de asemenea, influența participanții să aleagă în mod conștient modul în care doresc să apară în fața celorlalți membri, să găsească tipare în modul în care se văd și se descriu, să își dea seama dacă au tendința de a minimiza sau exagera personajele lor. Ajutarea participanților să-și exercite empatia este un alt factor benefic al jocului.

Joaca și socializarea sunt interdependente, astfel încât conștiința de sine vine întotdeauna ca o formare relațională. În grupuri mari, jocurile auto-referențiale pot oferi terenul perfect pentru deconstrucția stereotipurilor și a ideilor sau atitudinilor preconceptuate, bazându-se pe lucrurile pe care participanții le au în comun.

Flexibilitatea și libertatea acordate de situațiile de joc oferă deschidere participanților pentru investigarea, înțelegerea și testarea propriilor idei despre cine sunt și cine și-ar dori să fie, prin urmare, le dă putere acestora să reflecte și să restructureze realitatea și să recreeze o anumită situație care este serioasă și semnificativă pentru ei.

Acest material a fost creat prin coordonarea Asociației Femei pentru Viitor (Teatrul Independent Maghiar) și de AII- ONU, Rampa Prenestina și Giuvlipen în cadrul proiectului „Eroi (romi) în teatru, educație și viața de zi cu zi”

Proiect (2018-3-HU01-KA205-059854) sprijinit de Programul Erasmus+ Programul Uniunii Europene. Sprijinul acordat de Comisia Europeană pentru elaborarea acestei publicații nu constituie o aprobare a conținutului, care reflectă doar opiniile autorilor, iar Comisia nu poate fi trasă la răspundere pentru orice utilizare a informațiilor conținute în aceasta.

